

UNIVERZITA KARLOVA

Pedagogická fakulta

CENTRUM ŠKOLSKÉHO MANAGEMENTU

**TVORBA ŠKOLNÍCH VZDĚLÁVACÍCH
PROGRAMŮ A MOŽNOSTI JEJICH ÚPRAV**

Závěrečná bakalářská práce

Autor: Ing. Bc. Zuzana Bukovská

Obor: Školský management

Forma studia: kombinovaná

Vedoucí práce: RNDr. Jana Marková

Datum odevzdání práce: 17. června 2011

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou závěrečnou bakalářskou práci vypracovala sama za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

.....

Ing. Bc. Zuzana Bukovská

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří mi pomohli s vypracováním předkládané bakalářské práce. Zvláště RNDr. Janě Markové za konzultace a odborné vedení bakalářské práce, dále Mgr. Janě Zelenkové a Mgr. Janě Vinterové za pomoc při jejím zpracování.

Resumé

Bakalářská práce se zabývá tvorbou a možnostmi úprav školních vzdělávacích programů základních škol. Na základě poznatků závěrů tematických zpráv ČŠI a dotazníkového šetření mapuje úpravy školních vzdělávacích programů a upozorňuje na jejich nejčastější nedostatky.

Výzkumná část práce je zaměřená na zjištění nejčastěji upravovaných oblastí školních vzdělávacích programů v návaznosti na interní a externí hodnocení. Četnost úprav je následně porovnávána s hodnocením souladů školních vzdělávacích programů s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání Českou školní inspekcí. V návaznosti na aktuální situaci je do bakalářské práce rovněž zařazena část týkající se navrhované novely školského zákona vztahující se ke změnám v oblasti tvorby rámcově vzdělávacích a školních vzdělávacích programů.

V závěru práce je návrh stručného manuálu pro ředitele základních škol, který obsahuje doporučení pro tvorbu a úpravy školních vzdělávacích programů, vycházející ze zkušeností ředitelů škol a hodnocení České školní inspekce.

Klíčová slova

školní vzdělávací program, rámcový vzdělávací program, Česká školní inspekce, soulad školního vzdělávacího programu, interní hodnocení, externí hodnocení

Summary

The Bachelor degree dissertation consists of the creation and possible changes in primary school educational programmes. Based on the knowledge of the conclusions of the thematic reports of the Czech School Inspectorate and the questionnaire survey mapping out the changes in school educational programmes and draws attention to their most frequent shortcomings.

The research part of the dissertation focuses on the findings of the most frequently changed area of school educational programmes further to internal and external assessment. The frequency of the changes is subsequently compared with the assessment of compliance of school educational programmes with the Framework Education Programme for primary education of the Czech School Inspectorate. Further to the current situation a section is also included in the dissertation applying to the proposed amendment of the School Act applying to changes in the creation of framework educational and school educational programmes.

The dissertation concludes with a draft concise manual for primary school headmasters containing recommendations for creating and changing school education programmes based on the experience of school headmasters and the assessments of the Czech School Inspectorate.

Key words

School educational programme, framework educational programme, Czech School Inspectorate, compliance of school educational programme, internal assessment, external assessment

Obsah

1 Úvod.....	7
1.1 Cíl práce	8
1.2 Právní rámec.....	9
1.2.1 Školský zákon.....	9
1.2.2 Navrhovaná novela školského zákona	10
1.2.3 Kurikulární reforma.....	12
2 Hodnocení školy a školního vzdělávacího programu	14
2.1 Způsoby hodnocení školního vzdělávacího programu.....	14
2.1.1 Interní hodnocení školy	14
2.1.2 Externí hodnocení školy	17
2.1.3 Hodnocení přechodu na školní vzdělávací programy Českou školní inspekcí	17
2.1.4 Inspekční hodnocení Školních vzdělávacích programů.....	18
2.2 Nejčastější nedostatky při tvorbě školního vzdělávacího programu podle hodnocení ČŠI.....	19
3 Výzkumná část.....	21
3.1 Cíl výzkumného šetření.....	21
3.2 Dotazník	21
3.2.1 Výsledky vyhodnocení dotazníku.....	23
3.2.2 Grafické zpracování vyhodnocení dotazníku.....	23
3.2.3 Zhodnocení četnosti úprav školních vzdělávacích programů – souhrn výsledků	45
4 Doporučení pro tvorbu a změny školního vzdělávacího programu	47
4.1 Možnosti úprav školního vzdělávacího programu	47
4.2 Upravované oblasti.....	48
4.2.1 Údaje o školním vzdělávacím programu a identifikační údaje	48
4.2.2 Charakteristika školy ve školním vzdělávacím programu	48
4.2.3 Charakteristika školního vzdělávacího programu.....	49
4.2.4 Učební plán.....	50
4.2.5 Učební osnovy	51
4.2.6 Pravidla pro hodnocení žáků	51
4.2.7 Vlastní hodnocení školy	52
5 Závěr.....	53
Seznam použité literatury	56
Seznam použitých zkratk.....	57
Seznam příloh	58

1 Úvod

Školský zákon z roku 2004 postavil školy před úkol, vytvářet si své vlastní školní vzdělávací programy. Povinné zahájení vzdělávání podle školních vzdělávacích programů od 1. září roku 2007 se týkalo jako prvních právě základních a mateřských škol. Poprvé v historii českého školství dostaly školy možnost zpracovat svůj vlastní závazný vzdělávací dokument, který musí respektovat základní požadavky rámcového programu, ale odpovídá také konkrétním podmínkám školy, zkušenostem pedagogů, složení žáků a respektuje požadavky rodičů.

Tvorba vlastního školního vzdělávacího programu byla pro školy pouze začátkem. Šlo o zcela nový krok, učitelé nebyli na práci tohoto typu speciálně připravováni, u mnohých z nich vyvolával velké obavy a nejistotu. Zpracovávání školního vzdělávacího programu bylo často vnímáno jako pouhá změna dokumentu a ne jako dlouhodobý základ pro zkvalitňování činnosti celé školy.

Připravenost škol na tuto „reformu“ byla na různé úrovni, postupně byli na školách proškolení koordinátoři tvorby školních vzdělávacích programů, na mnohých školách vznikly kvalitní školní vzdělávací programy s řadou moderních a inovativních prvků, na jiných školách se úroveň školních vzdělávacích programů zvyšuje postupně. Pro ředitele škol je důležité si uvědomit, že zpracování školního vzdělávacího programu byl jen začátek, že je potřeba s programem neustále pracovat, hledat nové způsoby práce, posilovat týmovou práci pedagogického sboru, pracovat se stále se rozvíjejícími informačními technologiemi.

Na konci školního roku 2011/2012 proběhne vzdělávání podle školních vzdělávacích programů ve všech ročnících všech základních škol. Přestože školní vzdělávací programy by měly být ve školách hodnoceny průběžně a průběžně inovovány, právě tento rok bude ideální pro komplexní zhodnocení práce školy podle školního vzdělávacího programu a možná i pro jeho zásadní změny.

Bakalářská práce by měla sloužit pro ředitele škol jako stručný návod pro práci se stávajícími školními vzdělávacími programy, popsat právní rámec jejich tvorby a zejména způsoby, jak jednotlivé oblasti školního vzdělávacího programu posoudit a upravovat.

1.1 Cíl práce

Předkládaná práce je zaměřená na tvorbu a průběh úprav školních vzdělávacích programů základních škol v návaznosti na interní a externí hodnocení nebo změnu podmínek škol.

Pro tvorbu a úpravy školních vzdělávacích programů je nezbytně nutné znát alespoň základní právní předpisy a dokumenty, které se školních vzdělávacích programů týkají. Právní rámec tvorby vzdělávacích programů a jeho souvislost s kurikulární reformou jsou popsány v úvodu práce.

Hodnocením školních vzdělávacích programů jednotlivých škol jsou zjišťovány jejich nedostatky a je východiskem pro úpravy školních vzdělávacích programů. Hlavní část práce proto seznamuje s možnostmi interního hodnocení školního vzdělávacího programu v rámci školy a se způsobem hodnocení školních vzdělávacích programů Českou školní inspekcí.

Hlavním cílem práce je zmapovat nejčastější úpravy školních vzdělávacích programů základních škol. Porovnat, které úpravy jsou prováděny převážně v návaznosti na interní a které v návaznosti na externí hodnocení. Porovnáním četnosti úprav s tematickými zprávami o hodnocení školních vzdělávacích programů Českou školní inspekcí upozornit na nejčastější nedostatky vyskytující se ve školních vzdělávacích programech.

Četnost úprav školních vzdělávacích programů a souvislost s interním nebo externím hodnocením bude zjištěna ve výzkumné části.

V návaznosti na aktuální situaci, kdy byla vládou schválena novela školského zákona navržená ministerstvem školství, bude v rámci dotazníkového šetření zařazena i část týkající se této novely, zejména změny paragrafu o školních vzdělávacích programech.

Závěrem práce je stručný manuál pro ředitele škol, který obsahuje doporučení pro tvorbu a zejména změny a úpravy školních vzdělávacích programů, vycházející právě ze zkušenosti ředitelů základních škol a rozsáhlého hodnocení souladů školních vzdělávacích programů Českou školní inspekcí.

1.2 Právní rámec

1.2.1 Školský zákon

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)¹ vymezuje soustavu kurikulárních dokumentů. Podle školského zákona Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zpracovává Národní program vzdělávání, předkládá jej vládě k projednání a Poslanecká sněmovna a Senát Národní program vzdělávání schvaluje. Národní program vzdělávání nebyl po schválení školského zákona dosud vypracován. Posledním dokumentem tohoto typu je Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – Bílá kniha. Ta vznikla na základě usnesení vlády České republiky č. 277 ze dne 7. dubna 1999, která v něm – v návaznosti na programové prohlášení z července 1998 – schválila hlavní cíle vzdělávací politiky. Přijaté cíle se staly východiskem „Koncepce vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v České republice“ zveřejněné Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy dne 13. května 1999.²

V Národním programu vzdělávání by měly být rozpracovány cíle vzdělávání stanovené školským zákonem a vymezeny také hlavní oblasti vzdělávání, obsahy vzdělávání a prostředky, kterými jsou cíle vzdělávání dosahovány.

Školský zákon dále stanovuje, že pro každý obor vzdělání v základním, středním, předškolním, základním uměleckém a jazykovém vzdělávání se vydávají rámcové vzdělávací programy. Právě rámcové vzdělávací programy vymezují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání. Rámcové vzdělávací programy jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů, hodnocení výsledků vzdělávání dětí a žáků.

Rámcové vzdělávací programy stanovují konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání, jeho organizační uspořádání, podmínky průběhu a ukončování vzdělávání a zásady pro tvorbu školních vzdělávacích programů. Součástí rámcových vzdělávacích programů jsou i podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními

¹Zákon ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2004, 190, s. 10262-10324

² *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice : Bílá kniha*. Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání – nakladatelství Tauris, 2001. 98 s. Dostupné z [www: <http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf>](http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf). ISBN 80-211-0372-.

vzdělávacími potřebami a nezbytné materiální, personální a organizační podmínky a podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví.

Školský zákon stanoví, že rámcové vzdělávací programy musí odpovídat nejnovějším poznatkům vědních disciplín, pedagogiky a psychologie, jejichž základy a praktické využití má vzdělávání zprostředkovávat, proto jsou rámcové vzdělávací programy upravovány a aktualizovány.

Vlastní vzdělávání v jednotlivých školách se pak uskutečňuje podle školních vzdělávacích programů vytvořených školami. Školní vzdělávací program základního vzdělávání musí být v souladu s rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání. Obsah vzdělávání může být ve školním vzdělávacím programu uspořádán do předmětů nebo jiných ucelených částí učiva. Školní vzdělávací program vydává ředitel školy a zveřejní ho na přístupném místě ve škole.

1.2.2 Navrhovaná novela školského zákona

Vláda ČR schválila 13. dubna 2011 novelu školského zákona³. V novele je, kromě jiných změn, doplněn §5 školského zákona týkající se školních vzdělávacích programů o větu: „Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání zpracovává škola v souladu s obsahem vybraných vzdělávacích oblastí, které vydá ministerstvo, a zveřejní je způsobem umožňujícím dálkový přístup.“

Ministerstvo školství ještě před schválením novely vládou vydalo ve spolupráci s Výzkumným ústavem pedagogickým doporučené osnovy pro český jazyk, anglický jazyk a matematiku⁴. Vysvětlení vydání doporučených osnov obsahuje www stránka ministerstva, na které jsou dokumenty k dispozici: „*Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR chce metodicky podpořit školy, které si z různých důvodů nejsou jisty, zda dobře zvládly tvorbu osnov stěžejních předmětů ve školním vzdělávacím programu či učebního plánu nebo zda při úpravách postupují správně. Na potřebu této*

³návrh novely školského zákona [online]. 3.1.2011 [cit. 2011-05-14]. Hospodářská komora České republiky. Dostupné z WWW: <<http://www.komora.cz/pomahame-vasemu-podnikani/pripominkovani-legislativy-2/nove-materialy-k-pripominkam-1/nove-materialy-k-pripominkam/320-10-novela-skolskeho-zakona-t-3-1-2>>.

⁴Doporučené učební osnovy předmětů ČJL, AJ a M pro základní školu [online]. 2011 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/03/Doprocene-ucebni-osnovy-predmetu-CJL-AJ-a-M-pro-zakladni-skolu.pdf>>.

*metodické pomoci upozornila Česká školní inspekce ve své tematické zprávě Inspekční hodnocení školních vzdělávacích programů za období 2007-2010 a také nelichotivé výsledky českých žáků v posledním mezinárodním výzkumu PISA. Ten je zaměřen na zjišťování čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti patnáctiletých žáků všech typů škol.*⁵

Návrh vyvolal diskusi mezi pedagogy, vedl dokonce i k vytvoření petice proti této změně, ve které se mimo jiné uvádí: „*Novela zákona připouští, že podobu školních vzdělávacích programů bude MŠMT ovlivňovat i jinými dokumenty než jen rámcovými vzdělávacími programy. Zavedení povinných vzorových učebních osnov je v přímém rozporu s mezinárodními doporučeními, jak zvyšovat úroveň vzdělávacích výsledků žáků, a povede k zakonzervování současného neuspokojivého stavu.*“⁶

Naopak tematická zpráva ČŠI ze září 2010 uvádí, že „*mateřské a základní školy by uvítaly centrální nabídku ověřených modelových školních vzdělávacích programů pro různé typy škol, ze kterých by mohly s jistotou při přípravě vlastních dokumentů vycházet.*“⁷

Ministerstvo školství reagovalo na tuto kritiku vydáním tiskové zprávy⁸, ve které ujišťuje, že osnovy jsou jen didaktická pomůcka, která má sloužit jako návod, ne jako nařízení. Změna paragrafu podle ministerstva znamená, že by mělo pravomoc doplnit rámcový vzdělávací program základního vzdělávání podrobnějším vymezením obsahu vzdělávání v některých vzdělávacích oblastech a toto vymezení rozhodně nebude pokrývat rozsah celého školního vzdělávacího programu. Mezi vybrané vzdělávací oblasti by patřily zejména kritické oblasti vzdělávání, u kterých bylo na základě

⁵ MŠMT [online]. 3. 3. 2011 [cit. 2011-05-15]. Učitelé základních škol dostali od ministerstva školství ukázkou doporučených osnov tří předmětů: češtiny, matematiky a angličtiny. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/ucitele-zakladnich-skol-dostali-od-ministerstva-skolstvi>>.

⁶ EDUIN [online]. 2011 [cit. 2011-05-15]. PETICE PEDAGOGŮ URČENÁ NAŠIM POLITIKŮM: VYZÝVÁME K ODMÍTNUTÍ NOVELY ŠKOLSKÉHO ZÁKONA – ŠKOLA NENÍ NA HRANÍ!. Dostupné z WWW: <<http://eduin.cz/titulka/petice-pedagogu-urcena-nasim-politikum-vyzyvame-k-odmitnuti-novely-skolskeho-zakona-skola-neni-na-hrani/>>.

⁷ Česká školní inspekce [online]. č.j.:ČŠIG-2392/10-G21. září 2010 [cit. 2011-05-15]. Inspekční hodnocení školních vzdělávacích programů. Dostupné z WWW: <<http://www.csicr.cz/cz/85322-inspekni-hodnoceni-skolnich-vzdelavacich-programu>>

⁸ Ministr Dobeš: Osnovy neměly být a nebudou povinné!. In TISKOVÉ ZPRÁVY MŠMT [online]. 13. dubna 2011 [cit. 2011-05-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/pro-novinare/ministr-dobes-osnovy-nemely-byt-a-nebudou-povinne>>.

výsledků sledování kvality vzdělávání v mezinárodním srovnání a z činnosti České školní inspekce zjištěno, že kvalita výstupů základního vzdělávání stagnuje, nebo se zhoršuje oproti předcházejícím obdobím.

1.2.3 Kurikulární reforma

V roce 2001 byla vytyčena desetiletá strategie Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice, takzvaná Bílá kniha⁹. V návaznosti na Bílou knihu vznikla nová soustava kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let – Národní program vzdělávání (dosud nezpracovaný), rámcové vzdělávací programy, školní vzdělávací programy. Vzdělávací programy jsou postupně zaváděny na jednotlivých úrovních vzdělávací soustavy od roku 2005. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání¹⁰ byl vydán v roce 2005, povinné zahájení vzdělávání ve školách začalo od 1. září 2007.

Pro naplnění nových principů kurikulární politiky zakotvených ve školském zákoně byly Ministerstvem školství zpracovány Dlouhodobé záměry vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v letech 2002, 2005 a 2007.

Dlouhodobý záměr z roku 2005 stanovil následujících šest strategických směrů:

- *zkvalitňování a modernizace vzdělávání (kurikulární reforma)*
- *zajišťování kvality, monitorování a hodnocení výsledků vzdělávání*
- *zajišťování rovnosti příležitostí ke vzdělávání*
- *rozvoj integrovaného systému poradenství ve školství*
- *zvyšování profesionality a společenského postavení pedagogických pracovníků*
- *podpora dalšího vzdělávání.*¹¹

⁹ *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice : Bílá kniha*. Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání – nakladatelství Tauris, 2001. 98 s. Dostupné z [www](http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf): <<http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf>>. ISBN 80-211-0372-.

¹⁰ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2007)*. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2007. 126 s. [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>.

¹¹ *Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky* [online]. 2005 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-ceske-republiky>>.

V dlouhodobém záměru z roku 2007 byly zvoleny následující základní strategické směry:

- *rovnost příležitostí ke vzdělávání*
- *kurikulární reforma – nástroj k modernizaci vzdělávání s důrazem na rozvoj klíčových kompetencí*
- *podpora cizích jazyků, informačních a komunikačních technologií*
- *tvorba a zavádění systémů kvality, metod hodnocení a vlastního hodnocení škol a školských zařízení*
- *zvyšování profesionality a zlepšování pracovních podmínek pedagogických pracovníků*
- *podpora dalšího vzdělávání.*

V dlouhodobém záměru z roku 2007 jsou pro období 2007 – 2013 mezi oblastmi podpory realizovanými systémovými a individuálními projekty uvedeny:

- *plošná podpora základních a středních škol při tvorbě a realizaci ŠVP*
- *podpora inovací a nových metod práce v základním a středním vzdělávání při zavádění ŠVP do praxe*
- *plošná metodická podpora ZŠ a SŠ při utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků a hodnocení jejich dosažené úrovně*
- *podpora ŠVP prostřednictvím spolupracující sítě koordinátorů a jejich další vzdělávání.¹²*

¹²Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR [online]. 2007 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/ministerstvo/dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-cr>>.

2 Hodnocení školy a školního vzdělávacího programu

2.1 Způsoby hodnocení školního vzdělávacího programu

Školní vzdělávací program je jedním z nejvýznamnějších dokumentů školy, a proto je důležitou součástí interního i externího hodnocení školy. Podle školského zákona se hodnocení školy uskutečňuje jako vlastní hodnocení školy a hodnocení Českou školní inspekcí. Vlastní hodnocení školy je východiskem pro zpracování výroční zprávy o činnosti školy a jedním z podkladů pro hodnocení Českou školní inspekcí. V navrhované novele školského zákona ale vlastní hodnocení školy zůstává jenom jako východisko pro zpracování výroční zprávy. Je možné, že pokud vlastní hodnocení školy nebude kontrolováno Českou školní inspekcí, povede toto opatření k odstranění formálního přístupu k autoevaluaci a školy budou používat vlastní hodnocení jako nástroj, který jim umožní poznat skutečné problémy a následně se ztotožnit se způsoby jejich nápravy.

2.1.1 Interní hodnocení školy

Vlastní hodnocení školy patří na některých školách k problematickým úkolům ředitele školy a pedagogů. Potíže jsou způsobeny nedostatkem zkušeností, na mnoha školách je stále vlastní hodnocení pojato velmi formálně, dále se s ním nepracuje, nebývá východiskem pro zefektivnění práce ve školách. Přístup škol k vlastním procesům hodnocení školy byl zjišťován v rámci projektu Cesta ke kvalitě a vyhodnocení uvedeno v bulletinu projektu Cesta ke kvalitě.¹³ Z průzkumu vyplývá, že téměř 40% škol nechápe autoevaluaci jako zpětnovazební proces, 59% škol pociťuje nedostatek znalostí a kvalifikace k realizaci autoevaluace. Nejasně stanovená kritéria vlastního hodnocení školy a jeho časové rozvržení patří mezi slabé stránky škol také při hodnocení Českou školní inspekcí.

Náležitosti vlastního hodnocení školy stanovuje ministerstvo vyhláškou.¹⁴ Podle vyhlášky je vlastní hodnocení školy vždy zaměřeno na cíle, které si škola stanovila zejména v koncepčním záměru rozvoje školy a ve školním vzdělávacím programu.

¹³ NUOV [online]. Praha : prosinec 2009 [cit. 2011-05-28].

Http://www.nuov.cz/uploads/AE/publikace/AE0909.pdf. Dostupné z WWW: <http://www.nuov.cz/uploads/AE/publikace/AE0909.pdf>. ISSN 1804-1159.

¹⁴ Vyhláška č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2005, 4, s. 64-67

Škola by v rámci interního hodnocení měla posuzovat, jakým způsobem tyto cíle plní s přihlédnutím k dalším cílům uvedeným zejména v rámcovém vzdělávacím programu a odpovídajících právních předpisech.

Hlavní oblasti vlastního hodnocení školy uvedené ve vyhlášce jsou velmi podobné oblastem Rámcového vzdělávacího programu a strukturu hodnocení školy Českou školní inspekcí, jsou to:

- podmínky ke vzdělávání
- průběh vzdělávání
- podpora školy žákům a studentům
- spolupráce s rodiči
- vliv vzájemných vztahů školy, žáků, rodičů a dalších osob na vzdělávání
- výsledky vzdělávání žáků a studentů
- řízení školy, kvalita personální práce, kvalita dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků
- úroveň výsledků práce školy, zejména vzhledem k podmínkám vzdělávání a ekonomickým zdrojům.

V Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání je uvedeno, že autoevaluace slouží k systematickému posuzování činnosti školy a výsledky tohoto systematického posuzování jsou použity ke korekci vlastní činnosti. Školní vzdělávací program by tak měl být neustále vyhodnocován a podle potřeb školy upravován tak, aby změny vedly k zefektivnění práce školy a zkvalitňování vzdělávání. Na posuzování školního vzdělávacího programu by měli aktivně spolupracovat všichni učitelé a vedení školy. Zásadní význam pro osobní angažovanost učitelů při tvorbě a změnách školního vzdělávacího programu má správná motivace.

Důležitou součástí autoevaluace jsou i ostatní účastníci života školy, jako jsou žáci, jejich rodiče i organizace spolupracující se školou. Neměli by být pro školu jenom zdrojem informací, ideální je, pokud se do procesu hodnocení aktivně zapojí.

Při hodnocení stávajícího školního vzdělávacího programu by škola měla sledovat zejména:

- soulad školního vzdělávacího programu s rámcovým vzdělávacím programem
- nabídku školního vzdělávacího programu pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami
- zařazení volitelných předmětů a projektů
- pokrytí průřezových témat
- plnění školního vzdělávacího programu
- materiální a technické podmínky školy
- personální podmínky školy
- vztah mezi školním vzdělávacím programem a potřebami a podmínkami školy
- soulad mezi nabízenými volitelnými a nepovinnými předměty s představami rodičů a žáků
- úroveň spolupráce s partnerskými organizacemi a se zřizovatelem.

Mezi zdroje informací, které škola může využít při plánování změn školního vzdělávacího programu, patří:

- dlouhodobé a krátkodobé plány školy
- vlastní hodnocení školy
- vlastní dotazníková šetření školy pro žáky, rodiče, učitele
- sebehodnocení vedení školy, učitelů a žáků
- hospitační záznamy
- zápisy z jednání předmětových komisí
- zápisy z pedagogických rad
- zápisy z jednání školské rady

- řešené stížnosti
- individuální vzdělávací plány žáků.

2.1.2 Externí hodnocení školy

Externí hodnocení školních vzdělávacích programů provádí Česká školní inspekce. Jedním z cílů inspekční činnosti je zjišťovat dodržení zákonných ustanovení o postupu škol podle rámcových vzdělávacích programů, zjišťovat a hodnotit naplnění školních vzdělávacích programů a jejich soulad s právními předpisy a s rámcovými vzdělávacími programy.

2.1.3 Hodnocení přechodu na školní vzdělávací programy Českou školní inspekci

Zhodnocení přechodu na školní vzdělávací programy v předškolním a základním vzdělávání bylo posouzeno v tematické zprávě České školní inspekce z října 2008¹⁵. Východiskem pro tematickou zprávu bylo monitorování činnosti škol směřující k zajištění postupu podle rámcových vzdělávacích programů. Ve školním roce 2007/2008 zahájila Česká školní inspekce ověřování kritérií a hodnotící schéma inspekci povinného přechodu na školní vzdělávací programy. Některá zjištění této tematické zprávy jsou dosud aktuální a lze z nich vycházet zejména při zásadních úpravách školních vzdělávacích programů.

Zjišťování a hodnocení naplnění školního vzdělávacího programu a jeho souladu s rámcovým vzdělávacím programem se provádí jako komparativní analýza textu dokumentů. Tematická zpráva stanovila silné a slabé stránky školních vzdělávacích programů. Mezi slabé stránky patřilo:

- nebyla rozpracována pravidla a hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- nebyly rozpracovány nebo nebyly respektovány poznámky k učebnímu plánu

¹⁵ *Přechod na školní vzdělávací programy v předškolním a základním vzdělávání : Tematická zpráva* [online]. Čj.: ČŠI-1832/08-NIV. Praha : říjen 2008 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.csicr.cz/cz/85164-prechod-na-svp-v-predskolnim-a-zakladnim-vzdelani>>

- školní vzdělávací programy nepočítaly se zapojením do dlouhodobých projektů a do mezinárodní spolupráce
- nebyla jasně stanovena kritéria vlastního hodnocení školy a jeho časového rozvržení
- nebyla jasně stanovena kritéria vlastního hodnocení žáků.

Tematická zpráva z roku 2008¹⁶ potvrdila, že k úspěšné praktické realizaci ŠVP nejvíce přispívají manažerské schopnosti ředitelů, profesní rozvoj a vhodná zainteresovanost ostatních pedagogických pracovníků a také soulad plánování vzdělávacího procesu s reálnými podmínkami školy. Přejchod na ŠVP příznivě ovlivňuje i přínos partnerské spolupráce s rodiči, se školskou radou a se zřizovatelem. Nejvíce potíží měly školy při hodnocení žáků, zejména žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, s identifikací nadaných žáků a v oblasti vlastního hodnocení školy.

2.1.4 Inspekční hodnocení Školních vzdělávacích programů

Při hodnocení souladu školních vzdělávacích programů je využíván soubor kritérií a ukazatelů, který indikuje naplněnost povinné struktury školního vzdělávacího programu a dodržení zásad při jeho zpracování. Mezi základní metody hodnocení školních vzdělávacích programů patří:

- srovnávací analýza školního vzdělávacího programu s rámcovým vzdělávacím programem
- srovnávací analýza hodnocení školního vzdělávacího programu ředitelů škol
- rozbor dokumentace škol
- prohlídky prostor a materiálního vybavení školy
- přímé pozorování vyučování
- rozhovory s řediteli škol a pedagogickými pracovníky.

¹⁶ *Přejchod na školní vzdělávací programy v předškolním a základním vzdělávání : Tematická zpráva* [online]. Čj.: ČŠI-1832/08-NIV. Praha : říjen 2008 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.csicr.cz/cz/85164-prechod-na-svp-v-predskolnim-a-zakladnim-vzdelani>>

Souhrnné hodnocení pak vychází z hodnocení jednotlivých kritérií. Na základě hodnocení inspekce určí, zda je školní vzdělávací program v souladu s rámcovým vzdělávacím programem a ve kterých oblastech byly zjištěny nedostatky.

2.2 Nejčastější nedostatky při tvorbě školního vzdělávacího programu podle hodnocení ČŠI

Inspekční hodnocení školních vzdělávacích programů proběhlo v letech 2007-2010 na 3368 základních školách a bylo shrnuto v tematické zprávě České školní inspekce z roku 2010 – Inspekční hodnocení školních vzdělávacích programů¹⁷, která charakterizuje vývoj regionálního školství při tvorbě a uplatňování školních vzdělávacích programů. Tato tematická zpráva poukázala na přínosy a rizika tříletého vývoje kurikulární reformy.

Tematická zpráva Inspekční hodnocení školních vzdělávacích programů hodnotí metodickou podporu tvorby Školních vzdělávacích programů a jejich inovaci včetně konzultační a poradenské činnosti v oblasti tvorby metodologických nástrojů a dokumentů kurikulární reformy jako nedostatečnou.

Ze zprávy vyplývá, že školám také chybí vhodný softwarový produkt pro tvorbu školních vzdělávacích programů. Ten by snížil vysokou administrativní náročnost a především by se už při tvorbě školního vzdělávacího programu zajistila jejich validace a usměrňování v rozsahu a míře detailu potřebného pro naplnění Rámcového vzdělávacího programu.

Definovala také přetrvávající nedostatky v oblastech vymezených rámcovými vzdělávacími programy:

- u téměř 50% škol byl zjištěn nesoulad v charakteristice školního vzdělávacího programu, většinou chybí nabídka vzdělávacích aktivit pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami
- v oblasti učebních osnov jsou největší problémy v konkretizaci námětů a činností průřezových témat

¹⁷ *Inspekční hodnocení školních vzdělávacích programů : Tematická zpráva* [online]. č. j.: ČŠIG-2392/10-G21. Praha : září 2010 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.csicr.cz/cz/85322-inspekni-hodnoceni-skolnich-vzdelavacich-programu>>.

- v oblasti učebních plánů je hlavním rizikem nesoulad časové dotace školních učebních plánů s rámcovými učebními plány na prvním i druhém stupni základních škol
- vlastní hodnocení školy není v souladu s platnými právními předpisy, škola nemá zpracována vlastní kritéria nebo má nesprávně nastaveny cíle vlastního hodnocení.

3 Výzkumná část

Výzkumná část práce se zabývá nejčastějšími úpravami školních vzdělávacích programů jednotlivých škol a souvislostí těchto úprav s interním a externím hodnocením školy.

3.1 Cíl výzkumného šetření

Výzkumným šetřením bude zjištěno, **jaký je převládající názor oslovených ředitelů a ředitelk základních škol na navrhovanou novelu školského zákona** vztahující se k doporučeným obsahům vybraných vzdělávacích oblastí vydávaných Ministerstvem školství¹⁸.

Hlavní část výzkumného šetření se zabývá realizovanými úpravami jednotlivých oblastí školního vzdělávacího programu, zjišťuje:

- **ve kterých oblastech školního vzdělávacího programu k úpravám došlo**
- **zda byly provedeny v návaznosti na externí nebo interní hodnocení.**

Bakalářská práce ověří tvrzení:

Úpravy školního vzdělávacího programu, které byly realizovány v návaznosti na externí hodnocení školy, odpovídají výsledkům hodnocení souladů školních vzdělávacích programů s Rámcovým vzdělávacím programem Českou školní inspekcí uvedenému v Tematické zprávě České školní inspekce ze září 2010¹⁹.

3.2 Dotazník

Jako výzkumná metoda byl zvolen on-line dotazník, byl vytvořen v prostředí Google a odkaz na něj byl rozeslán e-mailovou poštou. Tento způsob umožnil získat

¹⁸ návrh novely školského zákona [online]. 3.1.2011 [cit. 2011-05-14]. Hospodářská komora České republiky. Dostupné z WWW: <<http://www.komora.cz/pomahame-vasemu-podnikani/pripominkovani-legislativy-2/nove-materialy-k-pripominkam-1/nove-materialy-k-pripominkam/320-10-novela-skolskeho-zakona-t-3-1-2>>.

¹⁹ *Inspekční hodnocení školních vzdělávacích programů : Tematická zpráva* [online]. č. j.: ČŠIG-2392/10-G21. Praha : září 2010 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.csicr.cz/cz/85322-inspekni-hodnoceni-skolnich-vzdelavacich-programu>>.

velké množství informací za relativně krátký čas při co nejmenším zatížení respondentů. Dotazník obsahoval celkem 24 otázek, rozeslán byl v období od dubna do května 2011.

S žádostí o vyplnění dotazníku bylo osloveno celkem 140 ředitelů a ředitelek základních škol. Většina vyplněných dotazníků se vrátila hned následující den po rozeslání. Kvůli rozmanitosti vzorku respondentů byli osloveni ředitelé a ředitelky ze všech krajů České republiky, z malých obcí i velkých měst a z úplných škol i škol s ročníky pouze prvního stupně.

Návratnost vyplněných dotazníků byla poměrně nízká, přestože dotazník nebyl časově náročný, byl formulován jasně a vyplňoval se přímo na internetu v prostředí Google. Od celkem 140 oslovených ředitelů a ředitelek se vrátilo pouze 72 vyplněných dotazníků, což je 51% z celkového počtu. Někteří oslovení ředitelé na dotazník nereagovali vůbec. Poměrně velké množství ředitelů se omlouvalo, že v poslední době dostávají žádostí o vyplnění dotazníku v souvislosti s ukončením studia tolik, že je vyplňovat přestali.

Pro přehlednost byl dotazník rozdělen na tři části. První část se týkala informací o respondentech – úplnost školy a kraj, ve kterém se škola nachází.

Druhá část zjišťovala názory na navrhovanou novelu školského zákona, respondenti měli možnost si vybrat ze dvou variant odpovědí, zda je či není navrhovaná část novely týkající se školních vzdělávacích programů pro školu přínosem, a umožňovala doplnění jiné odpovědi.

Třetí část zjišťovala, které oblasti školního vzdělávacího programu byly ve škole upravovány. U upravovaných oblastí bylo doplňující otázkou zjištěno, jestli v návaznosti na interní nebo externí hodnocení. Rozdělení oblastí školního vzdělávacího programu bylo zpracováno podle tabulky z Přílohy č. 3 – Hodnocení souladu školních vzdělávacích programů pro základní vzdělávání s RVP ZV Tematické zprávy České školní inspekce ze září 2010²⁰.

Plné znění dotazníku je uvedeno v Příloze č. 1.

²⁰ *Inspekční hodnocení školních vzdělávacích programů : Tematická zpráva* [online]. č. j.: ČŠIG-2392/10-G21. Praha : září 2010 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.csicr.cz/cz/85322-inspekni-hodnoceni-skolnich-vzdelavacich-programu>>.

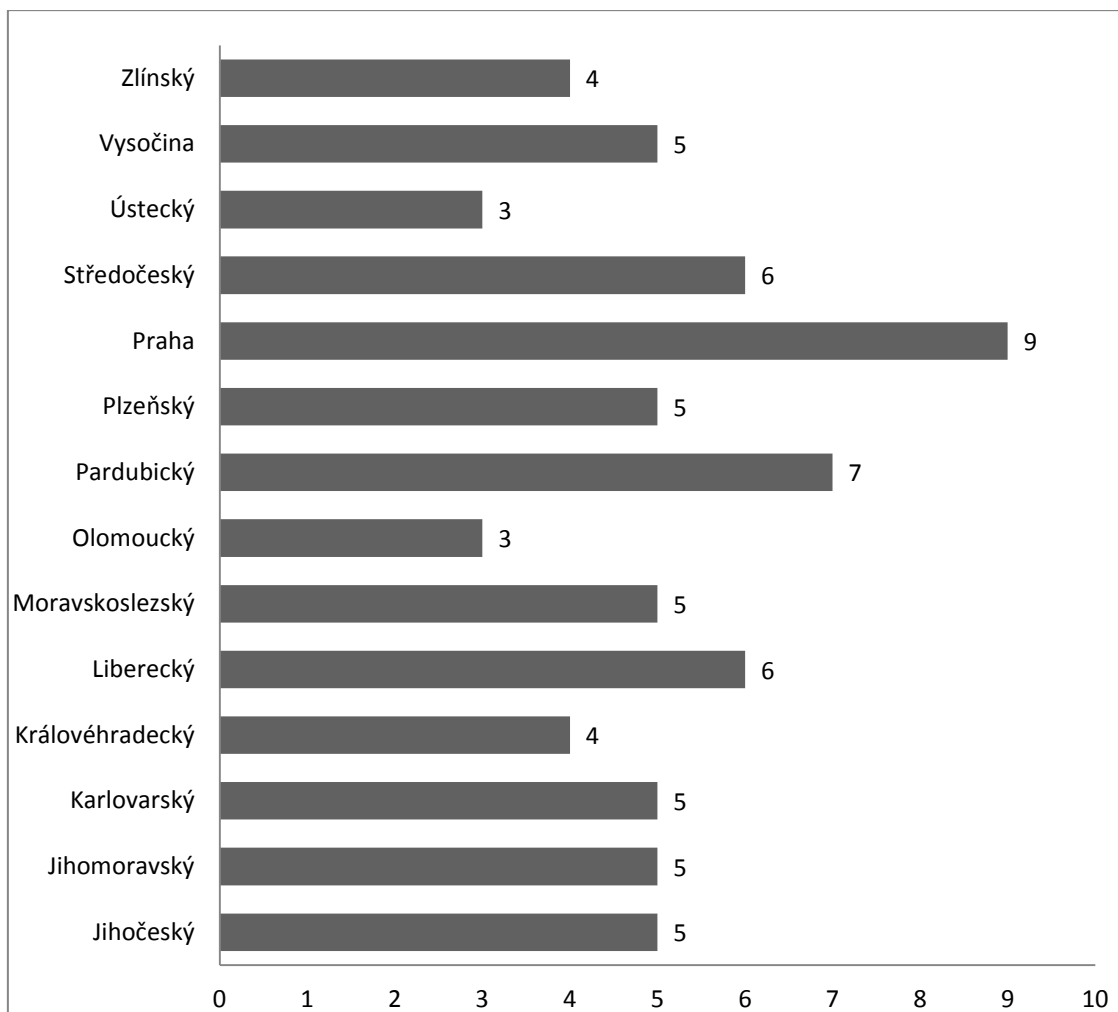
3.2.1 Výsledky vyhodnocení dotazníku

Souhrn odpovědí na otázky všech částí dotazníku je uveden v tabulkách č. 1 až 4 v příloze č. 2. Výsledky jednotlivých částí dotazníkového šetření jsou graficky zpracovány a okomentovány v následující části bakalářské práce.

3.2.2 Grafické zpracování vyhodnocení dotazníku

Informace o respondentech jsou uvedeny v následujících grafech. První graf zobrazuje rozložení škol podle úplnosti, druhý uvádí, kolik dotazníků bylo zodpovězeno v každém z krajů.

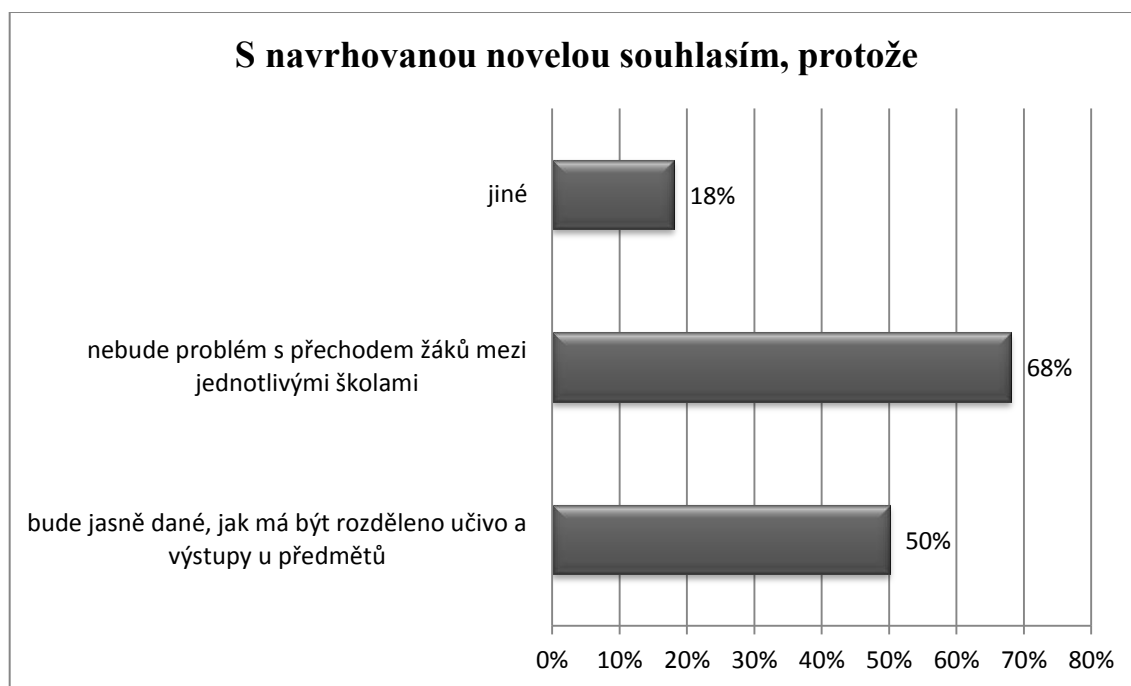
Zastoupení škol s ročníky pouze prvního stupně bylo 22%, úplných škol 78%. Nejvíce odpovědí bylo z pražských základních škol, nejméně z Ústeckého a Olomouckého kraje. Rozpětí a početní zastoupení škol je pro potřeby dotazníku dostatečné.

Druhá část dotazníku zjišťovala názory ředitelů a ředitelky základních škol na navrhovanou novelu školského zákona.

Paragraf 5 navrhované novely školského zákona:

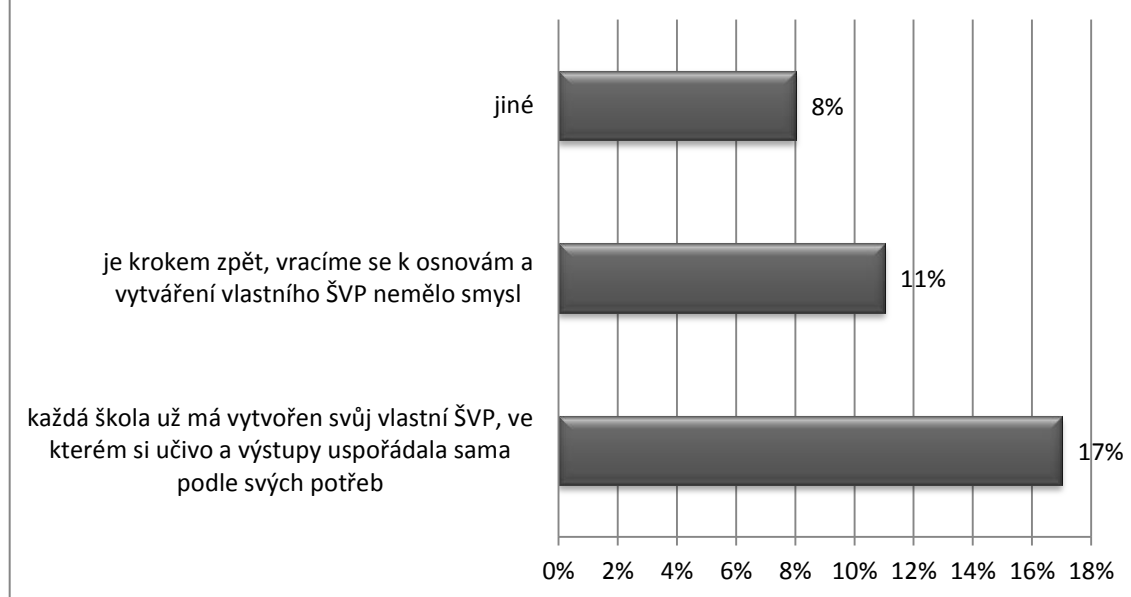
Školní vzdělávací program pro vzdělávání, pro nějž je podle § 3 odst. 2 vydán rámcový vzdělávací program, musí být v souladu s tímto rámcovým vzdělávacím programem; obsah vzdělávání může být ve školním vzdělávacím programu uspořádán do předmětů nebo jiných ucelených částí učiva (například modulů). Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání zpracovává škola v souladu s obsahem vybraných vzdělávacích oblastí, které vydá ministerstvo a zveřejní je způsobem umožňujícím dálkový přístup. ŠVP musí být podle návrhu tedy v souladu nejen s RVP, ale také s vydanými obsahy vzdělávacích oblastí²¹.

Respondenti měli možnost výběru z nabízených odpovědí, popřípadě mohli zaškrtnout jiný důvod a doplnit vlastní odpověď. Možnosti doplnit vlastní odpověď nikdo nevyužil.

²¹návrh novely školského zákona [online]. 3.1.2011 [cit. 2011-05-14]. Hospodářská komora České republiky. Dostupné z WWW: <<http://www.komora.cz/pomahame-vasemu-podnikani/pripominkovani-legislativy-2/nove-materialy-k-pripominkam-1/nove-materialy-k-pripominkam/320-10-novela-skolskeho-zakona-t-3-1-2>>.

S navrhovanou novelou nesouhlasím, protože

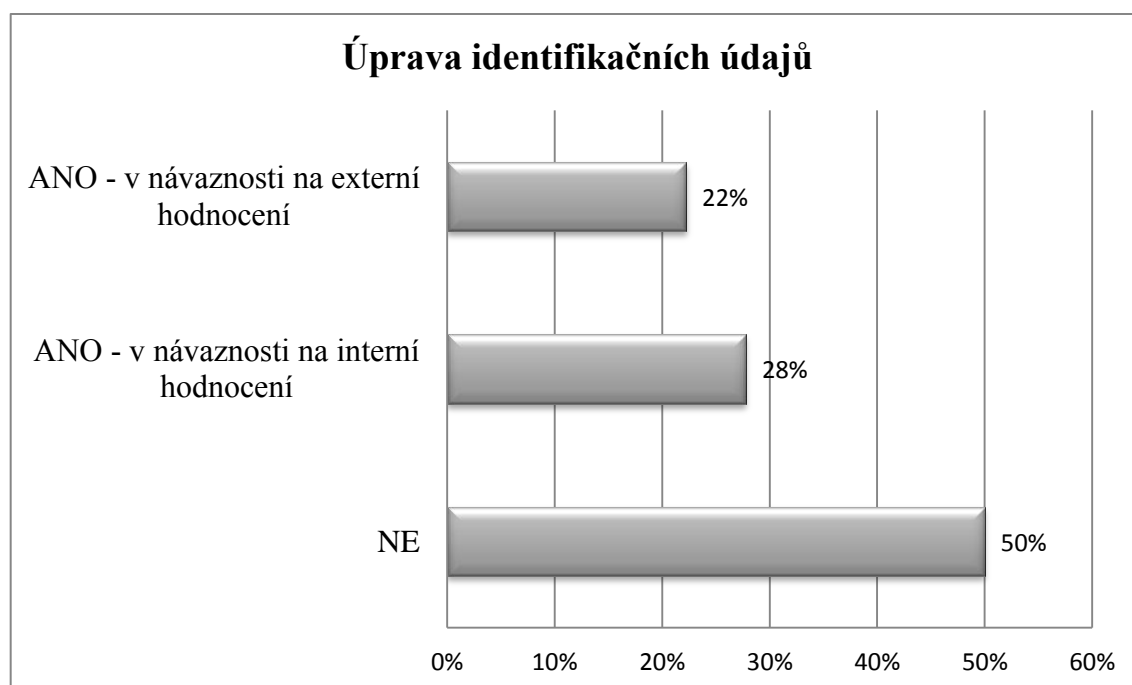
Respondenti měli možnost vybírat více odpovědí současně, převažoval názor, že při vydání obsahu vybraných vzdělávacích oblastí ministerstvem nebude problém s přechodem žáků mezi jednotlivými školami.

50% ředitelů by také uvítalo ujasnění obsahu učiva vzdělávacích oblastí. U nesouhlasných stanovisek převažoval názor, že každá škola už má svůj školní vzdělávací program vytvořený, přizpůsobený podmínkám a záměrům školy, je proto zbytečné ho znovu upravovat. Nabízí se otázka, jestli obsah vybraných vzdělávacích oblastí neměl být vytvořen ještě před začátkem tvorby školních vzdělávacích programů a metodická pomoc tohoto typu neměla být schválena spolu s rámcovým vzdělávacím programem. Nezasáhne totiž jenom vybrané oblasti, ale při úpravách bude nutné měnit plnění průřezových témat i mezipředmětové vztahy v současných dokumentech.

Pro 11% ředitelů a ředitelek základních škol se navrhovaná změna jeví jako demotivující, popírá autonomii škol při tvorbě vlastního školního vzdělávacího programu, chápou změnu jako návrat k povinným osnovám.

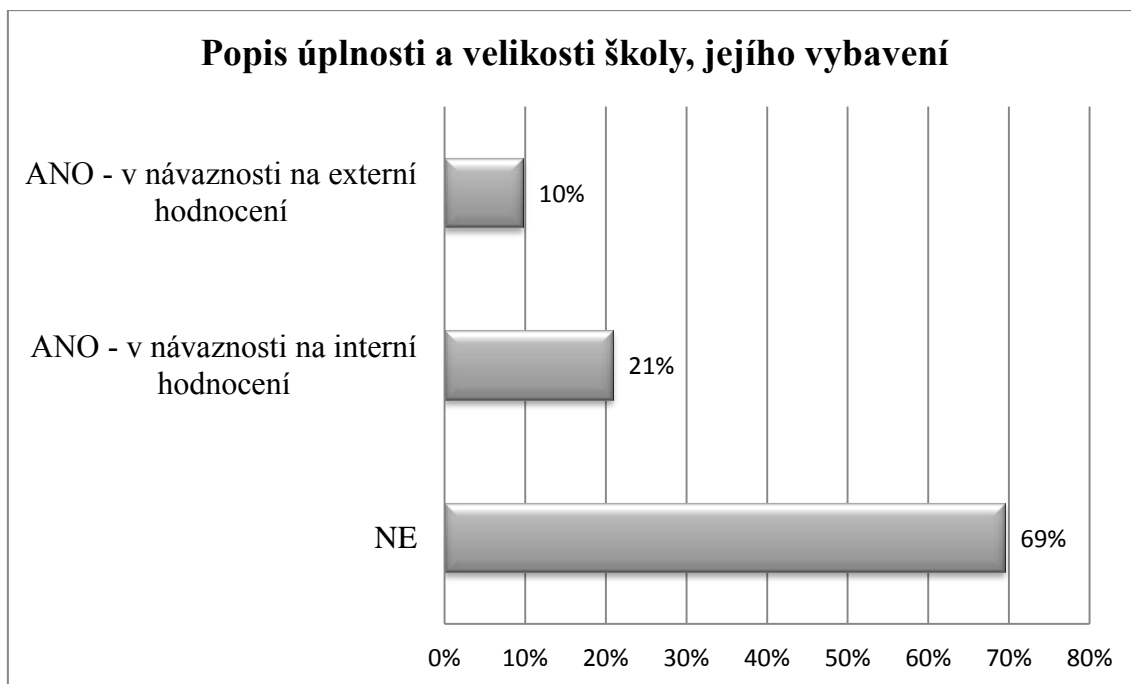
Další část hodnocení dotazníkového šetření graficky zpracovává odpovědi respondentů na otázky týkající se změn ve školním vzdělávacím programu škol. V komentářích jsou porovnávány výsledky třetí části dotazníkového šetření s hodnocením souladu školních vzdělávacích programů s rámcovým vzdělávacím programem vyhodnoceným v Tematické zprávě ČŠI Inspekční hodnocení školních vzdělávacích programů ze září 2010²².

Podle údajů z Tematické zprávy Česká školní inspekce vyhodnotila od roku 2007 celkem 3 368 školních vzdělávacích programů, tedy 81,6% z celkového počtu školních vzdělávacích programů. Výsledky hodnocení byly shrnuty do Tematické zprávy Inspekční hodnocení školních vzdělávacích programů.

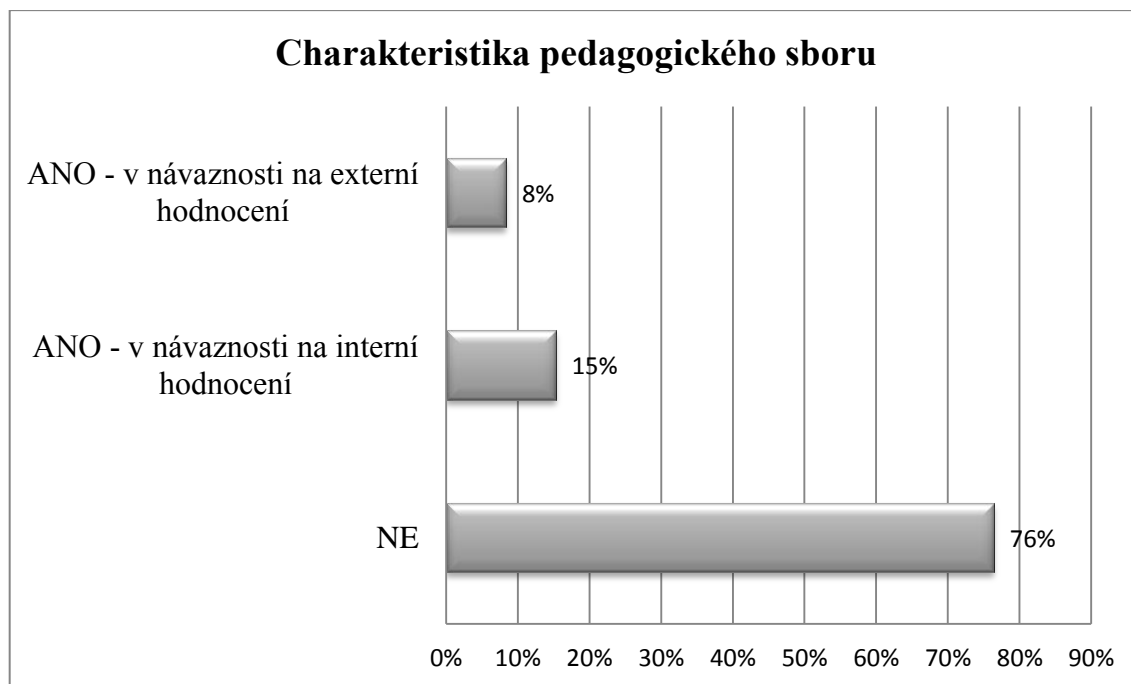

Identifikační údaje ve školním vzdělávacím programu neupravovala polovina škol. Pouze 22% opravovalo identifikační údaje v návaznosti na externí hodnocení. Podle Tematické zprávy ČŠI bylo v oblasti identifikačních údajů plně v souladu přes 90% všech školních vzdělávacích programů, kromě čísla jednacého, kde naopak nebylo v souladu 76,2% hodnocených školních vzdělávacích programů.

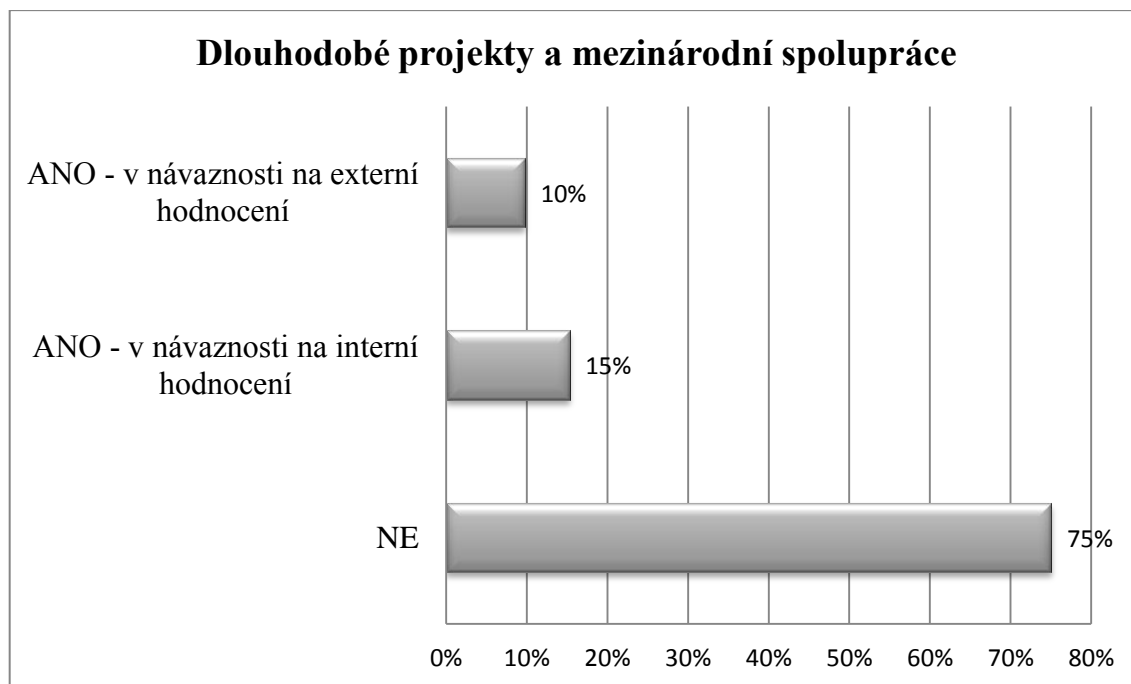
²² *Inspekční hodnocení školních vzdělávacích programů : Tematická zpráva* [online]. č. j.: ČŠIG-2392/10-G21. Praha : září 2010 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.csicr.cz/cz/85322-inspekni-hodnoceni-skolnich-vzdelavacich-programu>>.

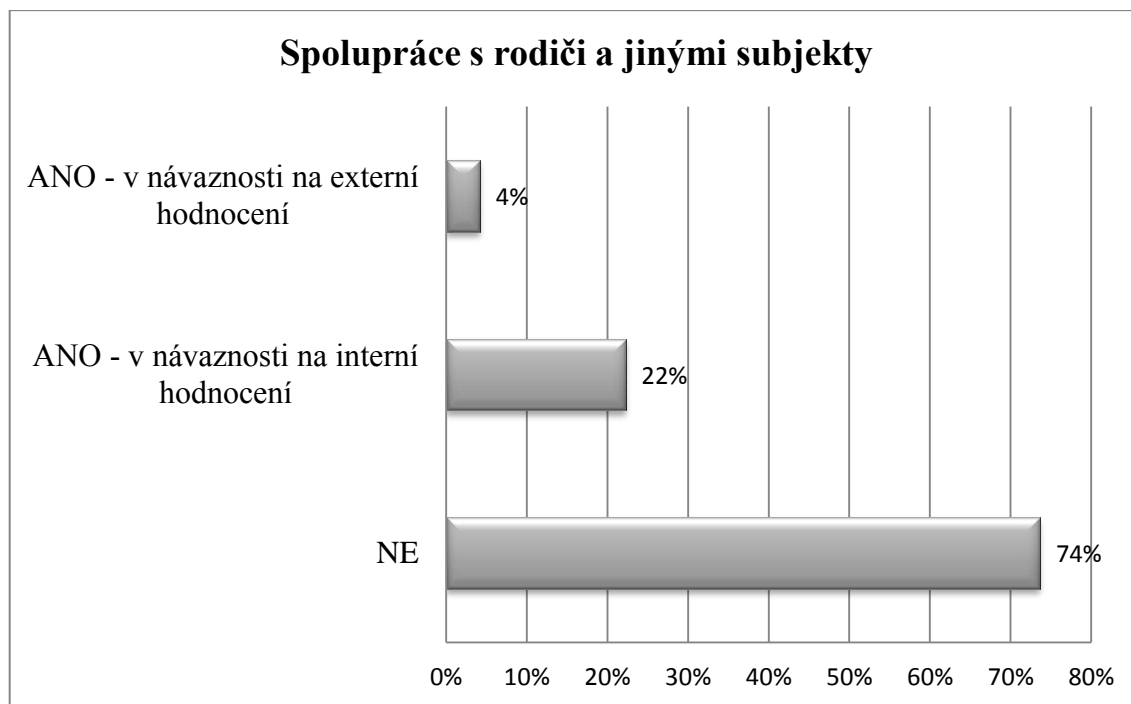
Úplnost a vybavenost školy neměnilo 69% škol. Pouze 10% škol měnilo popis v návaznosti na externí hodnocení, dvakrát více – 21% v návaznosti na hodnocení interní. K úpravě popisu úplnosti a zejména vybavenosti škol dochází zejména při změně vybavení školy. Při hodnocení ČŠI byla úplnost a vybavenost ve školních vzdělávacích programech v souladu s RVP ve více než 90% hodnocených škol. Pouze 6,1% škol nemělo v souladu s RVP popsánu úplnost a velikost školy a 9,9% vybavení školy.

Dobře zpracovaná charakteristika školy patří podle Tematické zprávy ČŠI k silným stránkám zpracovaných školních vzdělávacích programů. Jenom 12,5% škol nemá charakteristiku pedagogického sboru v souladu s RVP. Pouze 8% škol měnilo charakteristiku v návaznosti na externí hodnocení. Celých 76% škol charakteristiku pedagogického sboru neměnilo vůbec a patří tak k nejméně prováděným úpravám.

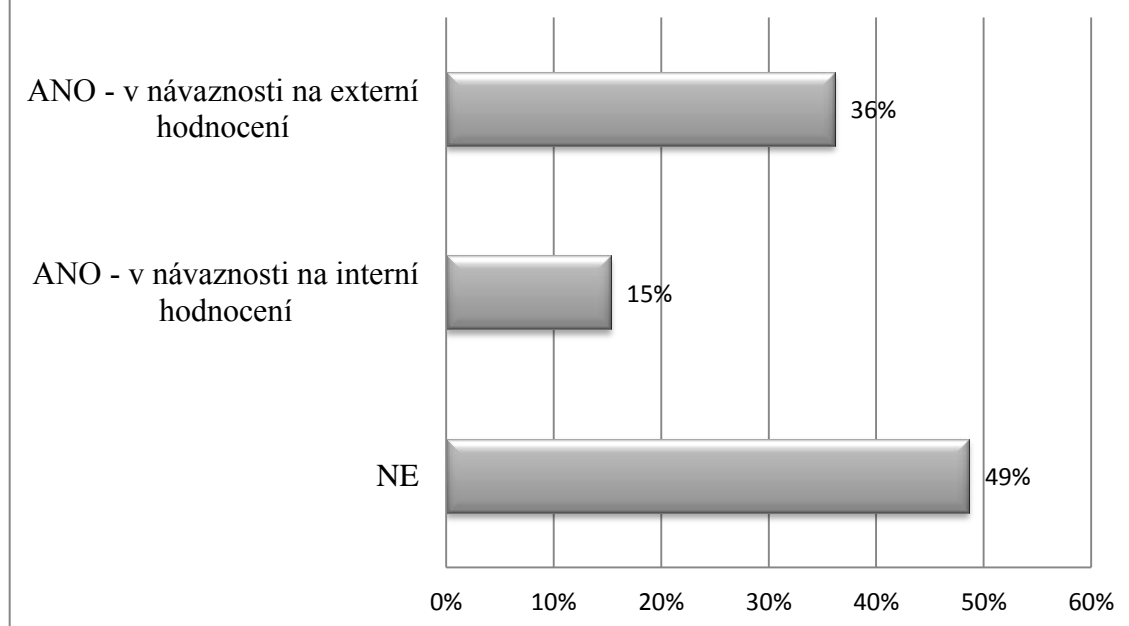

Oblast dlouhodobých projektů a mezinárodní spolupráce patří také k nejméně prováděným úpravám, v návaznosti na externí hodnocení upravovalo dlouhodobé projekty a mezinárodní spolupráci pouze 10% škol, přestože v Tematické zprávě je uvedeno, že tato oblast není v souladu s RVP u celých 31,1% škol. Oblast dlouhodobých projektů a mezinárodní spolupráce byla zařazena mezi slabé stránky v hodnocení školních vzdělávacích programů ČŠI.

Spolupráce s rodiči a jinými subjekty patří také k nejméně upravovaným. 74% dotazovaných škol tuto oblast neupravovalo vůbec. Tato skutečnost odpovídá hodnocení ČŠI, která rozpracování spolupráce s rodiči a jinými subjekty zhodnotila jako silnou stránku školních vzdělávacích programů.

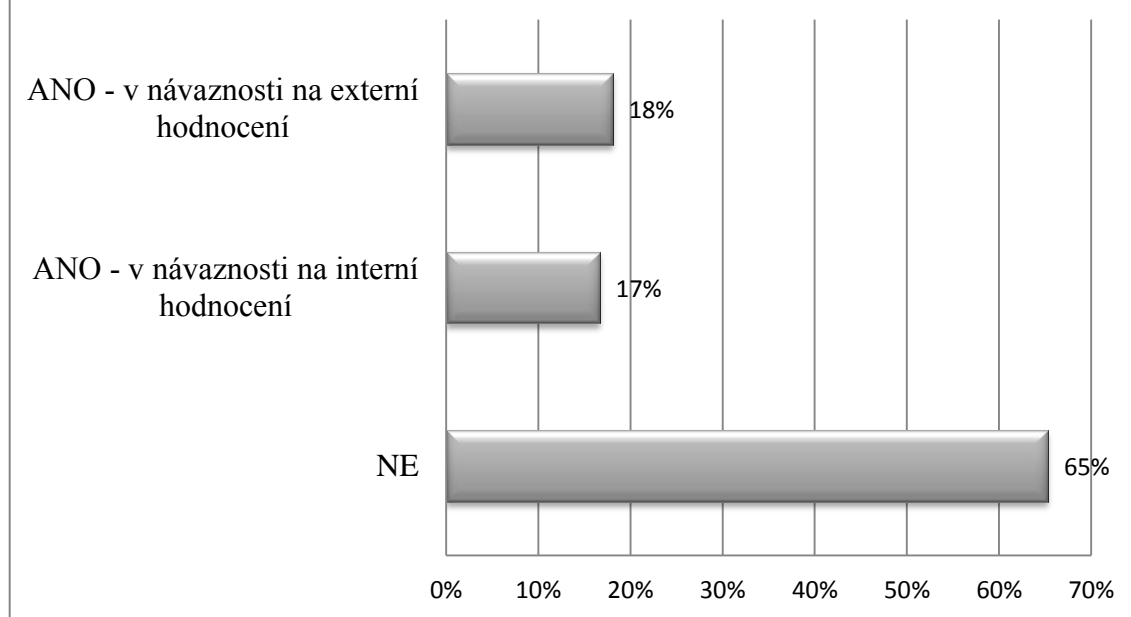
Zabezpečení výuky žáků se speciálními potřebami, se zdravotním postižením, se zdravotním znevýhodněním

Zabezpečení výuky žáků se speciálními potřebami, se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním patří k oblastem upravovaným nejčastěji v návaznosti na externí hodnocení. Množství úprav odpovídá hodnocení ČŠI, podle kterého není v souladu s RVP zabezpečení výuky žáků se speciálními potřebami 31,9% hodnocených školních vzdělávacích programů, u žáků se zdravotním znevýhodněním 30,4% a u žáků se sociálním znevýhodněním celých 42% školních vzdělávacích programů. Rozpracování oblasti pro žáky se sociálním znevýhodněním patří mezi slabé stránky hodnocených školních vzdělávacích programů. V Tematické zprávě ČŠI uvádí: „Zde lze konstatovat i přímý rozpor dokumentu ŠVP se školským zákonem. Školy často zpracovaly péči o žáky se SVP jen v omezení na žáky se zdravotním postižením, a to zejména žáky s vývojovými poruchami učení. Za rizikové lze považovat to, že v ŠVP není uvedeno zabezpečení žáků se sociálním znevýhodněním. Vzhledem k nejasným kritériím pro identifikaci těchto žáků ředitelé škol argumentují, že je ve škole nemají a tuto oblast nerozpracovávají.“²³

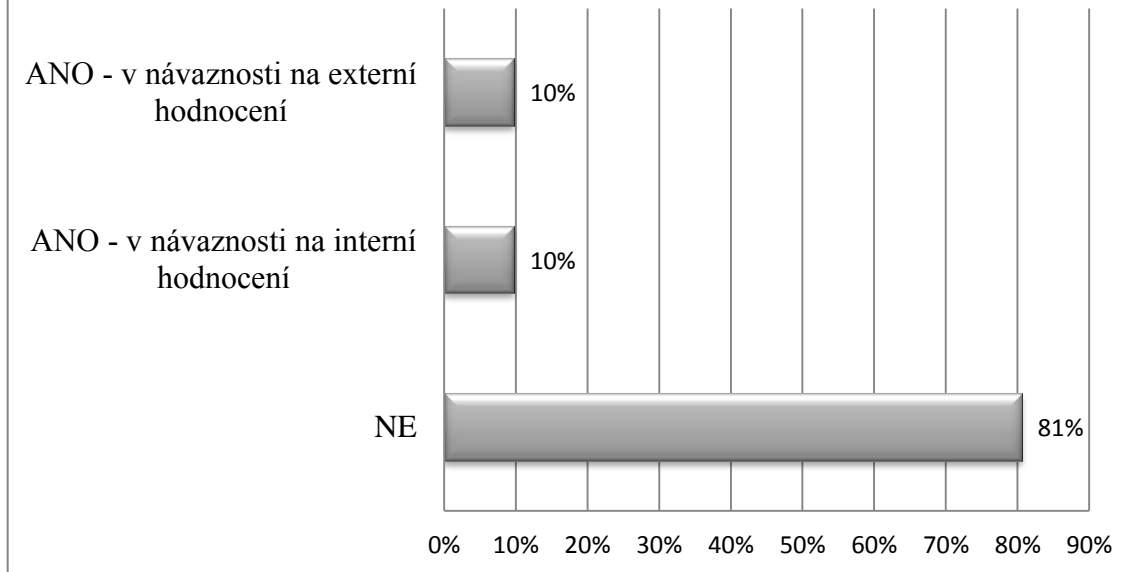
²³ Inspekční hodnocení školních vzdělávacích programů : Tematická zpráva [online]. č. j.: ČŠIG-2392/10-G21. Praha : září 2010 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.csicr.cz/cz/85322-inspekni-hodnoceni-skolnich-vzdelavacich-programu>>.

Zabezpečení výuky žáků mimořádně nadaných

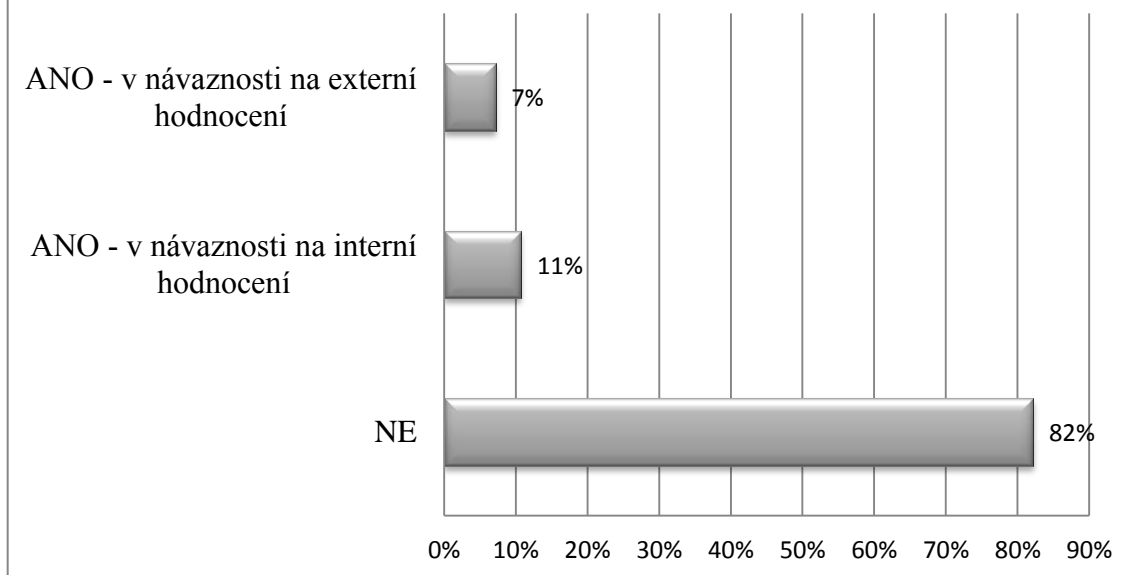

Zabezpečení výuky žáků mimořádně nadaných nebylo upravováno v 65% školních vzdělávacích programů, v návaznosti na externí hodnocení proběhly úpravy v 18% škol. Po hodnocení ČŠI nebyla tato oblast v souladu s RVP u 14,2% hodnocených škol.

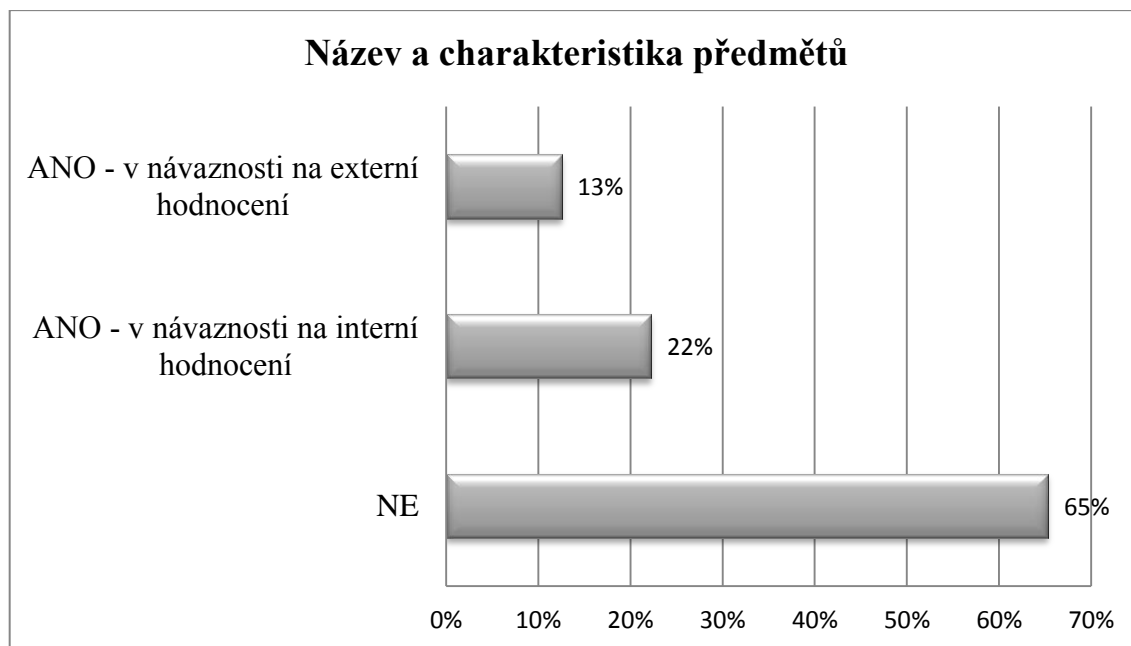
Učební plán (časová dotace pro první stupeň)

Učební plán (časová dotace pro druhý stupeň)

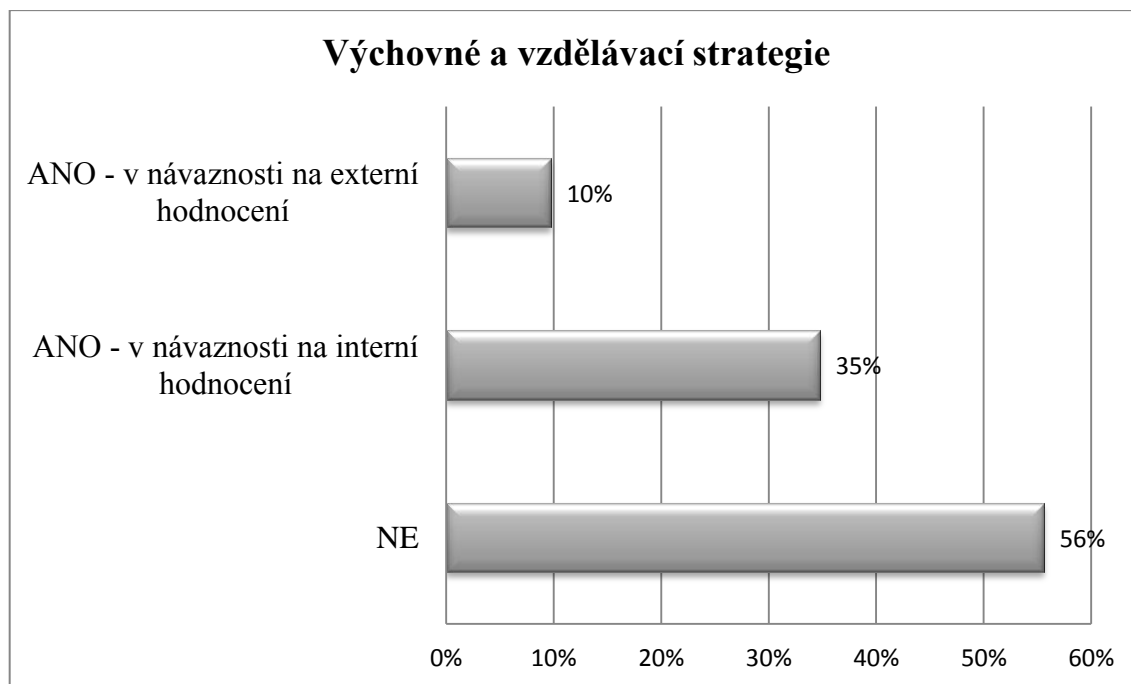
Učební plán pro první stupeň byl v návaznosti na externí i interní hodnocení upravován pouze v 10% školních vzdělávacích programů. Pro druhý stupeň v návaznosti na externí hodnocení proběhly úpravy pouze v 7% škol, v návaznosti na interní hodnocení v 11% škol. Úpravy učebních plánů jsou ve školách nejméně časté. Tato skutečnost neodpovídá hodnocení ČŠI, podle kterého má učební plány v souladu pouze 79,3% škol na prvním stupni a 81,4% škol na druhém stupni.

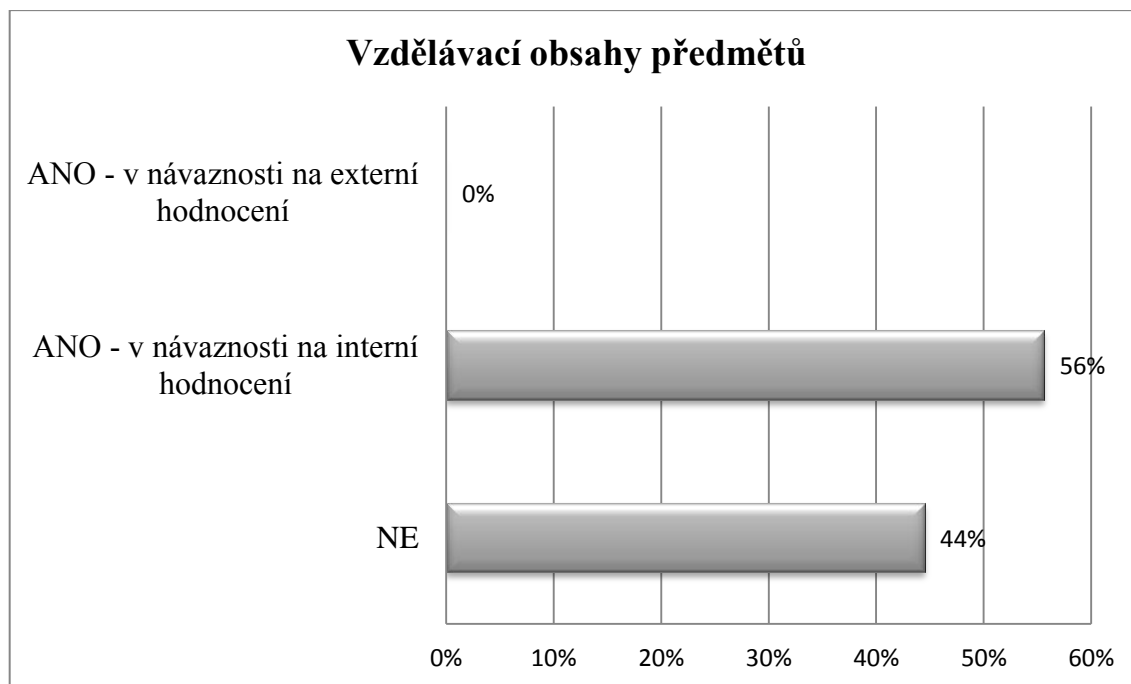
Název a charakteristika předmětů se neměnily u 65% škol. Pokud ke změnám docházelo, navazovaly ve 22% na interní hodnocení školy a ve 13% na hodnocení externí. Podle hodnocení ČŠI bylo v souladu s RVP 78,4% hodnocených škol.

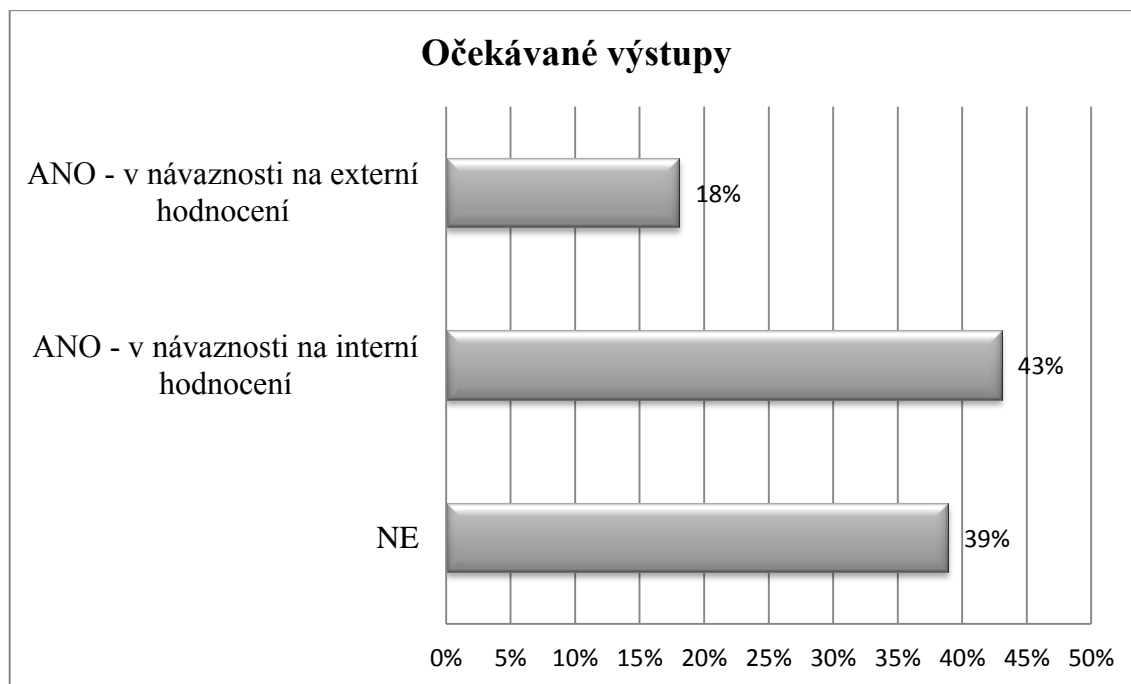
Obsahové, časové a organizační vymezení patří k nejčastějším úpravám v návaznosti na interní hodnocení. Jen necelá polovina škol tuto oblast ve školním vzdělávacím programu neupravovala. V návaznosti na externí hodnocení provádělo úpravy pouze 8% škol, přestože 22,2% nemělo obsahové, časové a organizační vymezení v souladu s RVP.

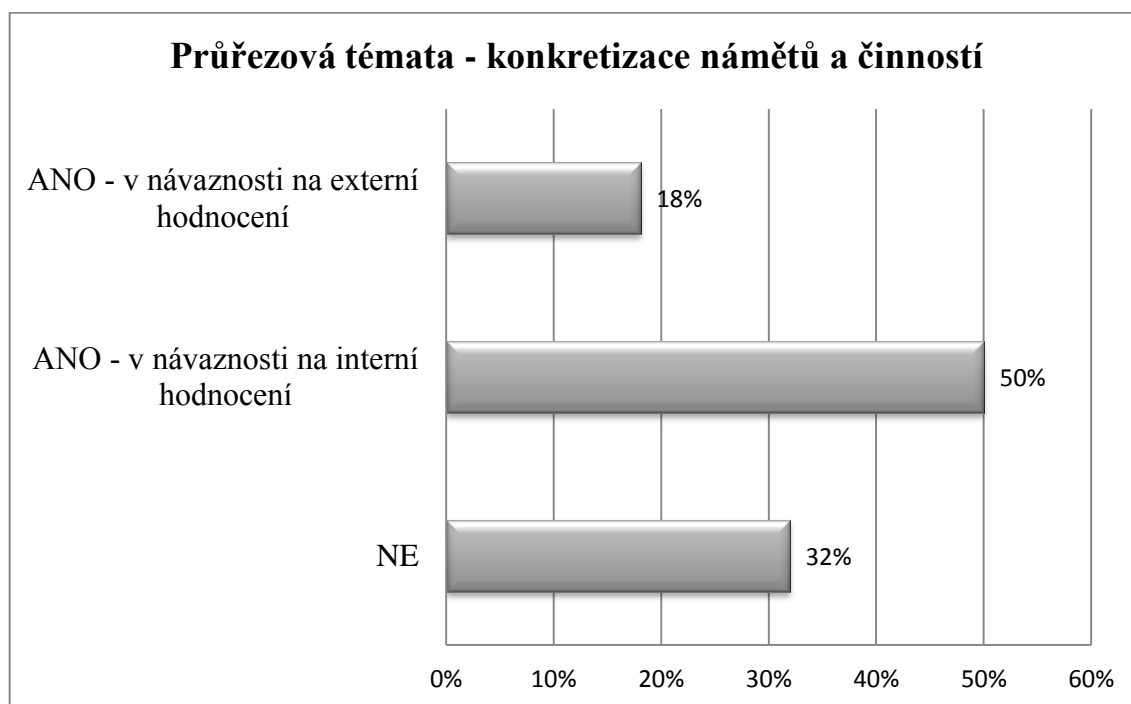
Výchovné a vzdělávací strategie patří mezi silné stránky škol podle hodnocení ČŠI. 90,1% škol má tuto oblast zpracováváno v souladu s RVP. Úpravy v 35% škol navazují na interní hodnocení, jejich příčinou pravděpodobně není nesoulad s RVP, ale změny iniciované školou.

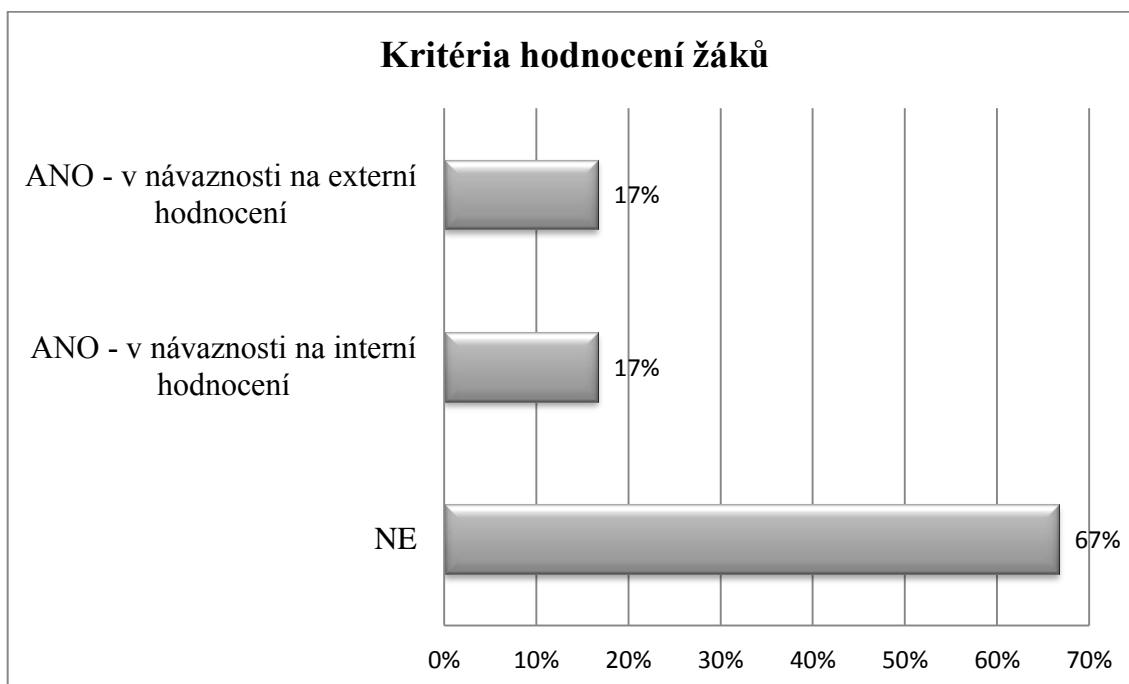
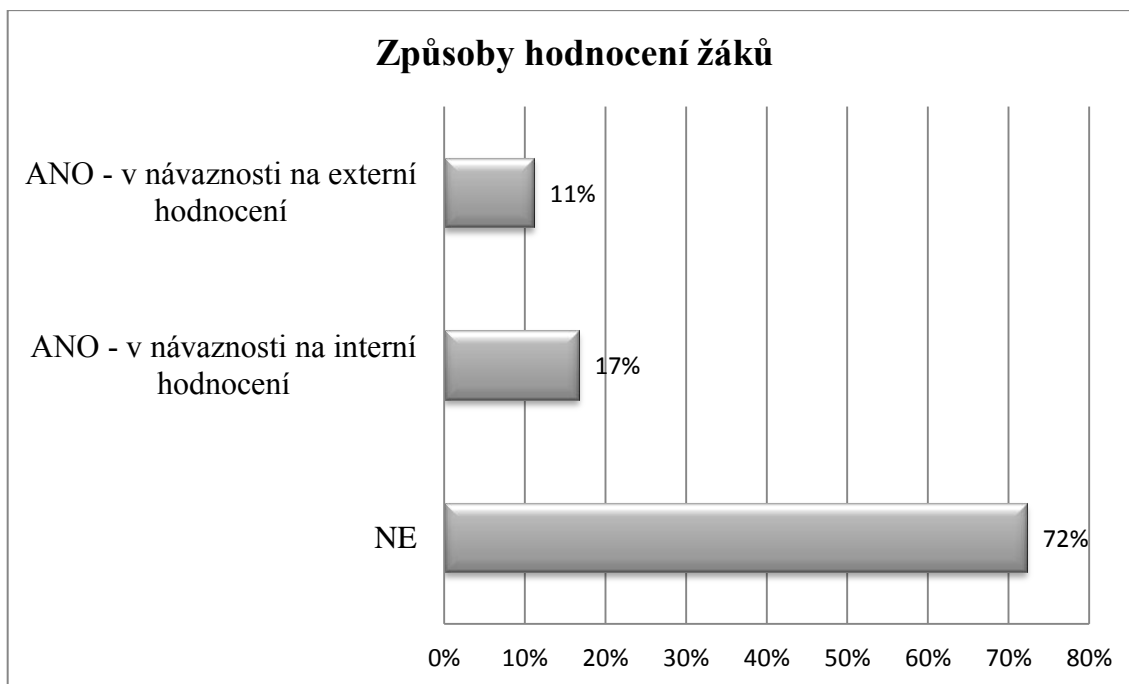
Vzdělávací obsahy předmětů jsou spolu s očekávanými výstupy a průřezovými tématy oblasti, ve kterých bylo více škol, které je upravovaly než těch, které oblasti neupravovaly. Vzdělávací obsahy inovovalo 56% škol v návaznosti na interní hodnocení. Zajímavé je, že žádná ze škol je neměnila po externím hodnocení, přestože po hodnocení ČŠI nebylo v souladu s RVP 26,1% školních vzdělávacích programů.

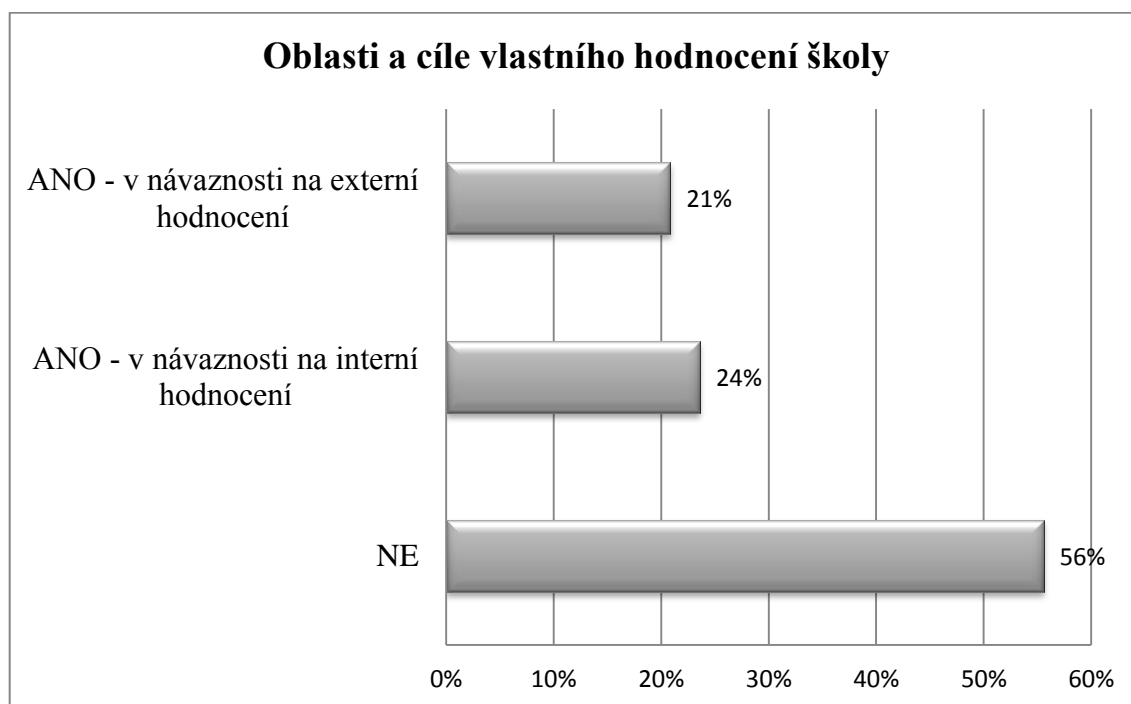
Očekávané výstupy byly v návaznosti na interní hodnocení měněny u 43% škol, v návaznosti na externí hodnocení u 18% škol. Jenom 39% škol očekávané výstupy neměnilo. Po hodnocení ČŠI nebylo v souladu s RVP celkem 19,2% škol.

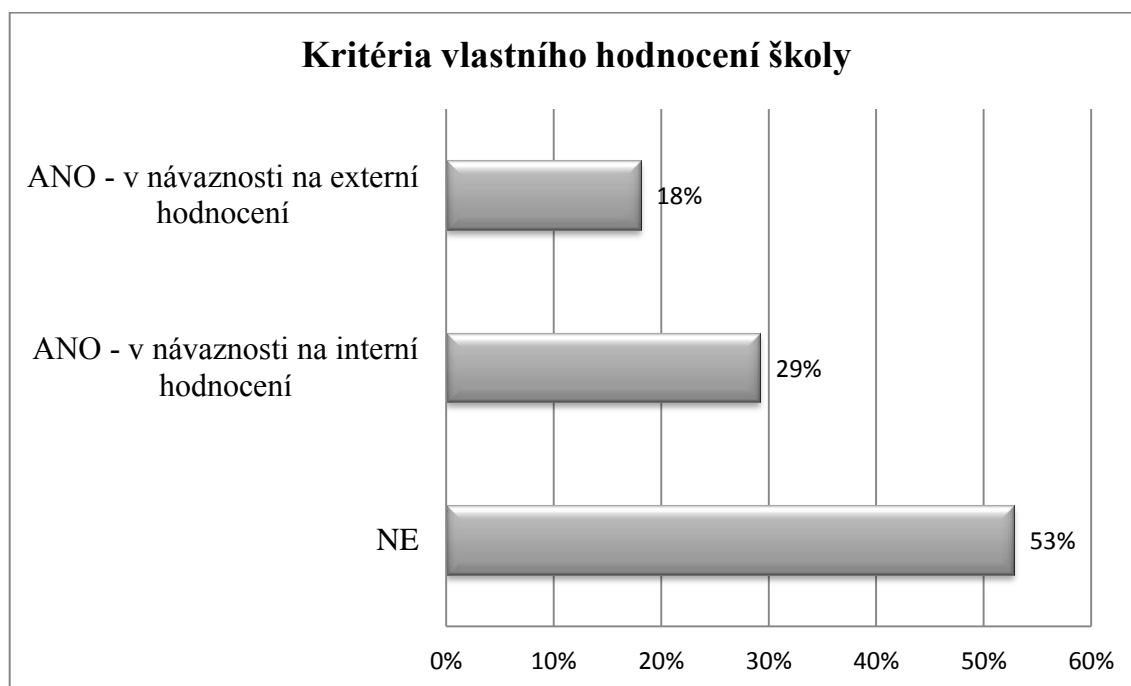
Průřezová témata upravovalo celkem 50% škol v návaznosti na interní hodnocení a 18% škol v návaznosti na externí hodnocení. Jedná se o jednu z nejčastějších úprav. Množství úprav odpovídá i hodnocení ČŠI, protože celkem 30,7% škol nemělo oblast průřezových témat v souladu s RVP a tato oblast patří i mezi slabé stránky školních vzdělávacích programů po hodnocení ČŠI.

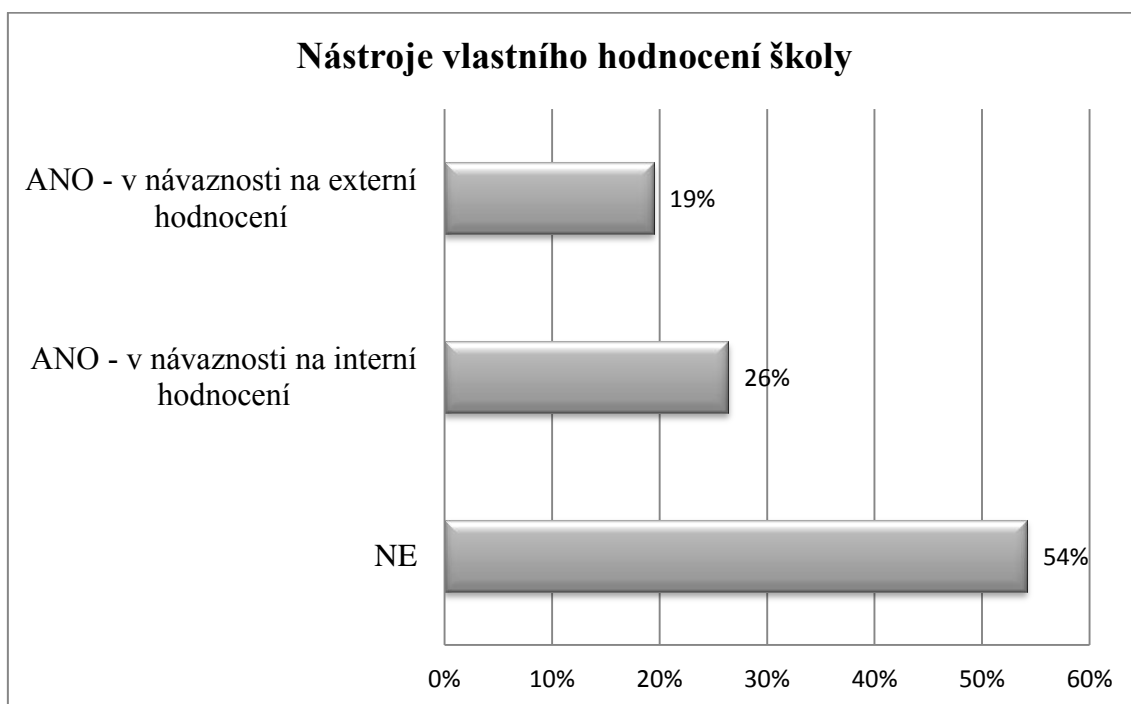
Způsoby a kritéria hodnocení žáků patří mezi méně inovované oblasti školních vzdělávacích programů. Způsoby hodnocení žáků neupravovalo celkem 72% škol a kritéria hodnocení žáků 67% škol. Tyto údaje odpovídají i hodnocení souladů školních vzdělávacích programů s RVP, kde 83,4% škol mělo způsoby hodnocení žáků v souladu a 75,9% škol kritéria hodnocení také.

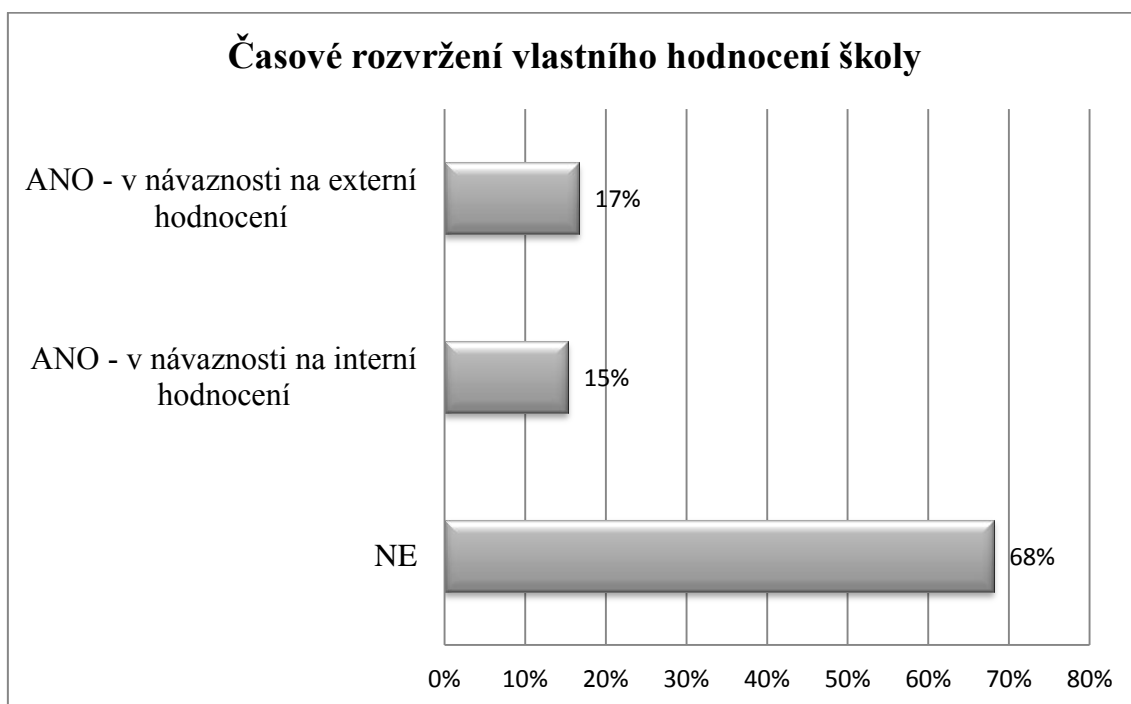
Oblasti a cíle vlastního hodnocení školy neupravovalo pouze 56% škol. Ve 21% škol byly upravovány v návaznosti na externí hodnocení a ve 24% škol v návaznosti na interní hodnocení. ČŠI rozlišovala v hodnocení Oblasti vlastního hodnocení, kde bylo v souladu celkem 84,3% školních vzdělávacích programů, tato oblast patřila mezi silné stránky hodnocených školních vzdělávacích programů a Cíle vlastního hodnocení, kde bylo v souladu 75,4% hodnocených škol. Počet upravovaných školních vzdělávacích programů je tedy větší, než odpovídá školním vzdělávacím programům, které v souladu podle ČŠI nebyly.

Kritéria vlastního hodnocení školy patří k oblastem, které ČŠI řadí mezi slabé stránky školních vzdělávacích programů. S RVP ZV není v souladu 31,8% školních vzdělávacích programů. Tomuto počtu neodpovídá údaj, podle kterého kritéria vlastního hodnocení školy měnilo po externím hodnocení pouze 18% škol. Ale celkově je počet upravovaných školních vzdělávacích programů odpovídající.

Nástroje vlastního hodnocení školy nebyly upravovány pouze v 54% škol. Po hodnocení ČŠI bylo v souladu celých 83% školních vzdělávacích programů. Odpovídal by potom počet školních vzdělávacích programů upravený v návaznosti na externí hodnocení a změny v návaznosti na interní hodnocení vycházely pravděpodobně z potřeb školy.

Časové rozvržení vlastního hodnocení školy nebylo po hodnocení ČŠI v souladu s RVP ZV u 26,9% škol. V návaznosti na externí hodnocení ale došlo k úpravám pouze u 17% škol, 15% škol změnilo školní vzdělávací program po interním hodnocení. Celkový počet změn by pak hodnocení ČŠI odpovídal.

3.2.3 Zhodnocení četnosti úprav školních vzdělávacích programů – souhrn výsledků

Nejčastější úpravy v návaznosti na interní hodnocení:

- vzdělávací obsahy předmětů 56 % škol
- průřezová témata - konkretizace námětů a činností 50 % škol
- obsahové, časové a organizační vymezení 43 % škol
- očekávané výstupy 43 % škol.

Nejčastější úpravy v návaznosti na externí hodnocení:

- zabezpečení výuky žáků se speciálními potřebami, se zdravotním postižením, se zdravotním znevýhodněním 36 % škol
- úprava identifikačních údajů 22 % škol
- oblasti a cíle vlastního hodnocení školy 21 % škol
- nástroje vlastního hodnocení školy 19 % škol.

Následné srovnání vychází z údajů z přílohy č.3 Tematické zprávy ČŠI ze září 2010 – Hodnocení souladu školních vzdělávacích programů pro základní vzdělávání s RVP ZV²⁴, ve které je uvedeno, kolik procent škol nemělo konkrétní oblasti školních vzdělávacích programů v souladu s RVP ZV.

Nejčastěji nebyly v souladu s RVP ZV tyto oblasti školních vzdělávacích programů:

- zabezpečení výuky žáků se speciálními potřebami 31,9 % škol, se zdravotním znevýhodněním 30,4 % škol, se sociálním znevýhodněním 42 % škol
- identifikační údaje – číslo jednacích 76,2 % škol
- vlastní hodnocení školy – Oblasti vlastního hodnocení 15,7 % škol, Cíle vlastního hodnocení 24,6 % škol, Kritéria vlastního hodnocení 31,8 škol,

²⁴ *Inspekční hodnocení školních vzdělávacích programů : Tematická zpráva* [online]. č. j.: ČŠIG-2392/10-G21. Praha : září 2010 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.csicr.cz/cz/85322-inspekni-hodnoceni-skolnich-vzdelavacich-programu>>.

Nástroje vlastního hodnocení 17 % škol, Časové rozvržení vlastního hodnocení 26,9 % škol

- průřezová témata – konkretizace námětů a činností 30,7 % škol
- dlouhodobé projekty a mezinárodní spolupráce 31,1 % škol.

Dvě nejčastěji upravované oblasti školních vzdělávacích programů podle ředitelů a ředitelky škol:

- zabezpečení výuky žáků se speciálními potřebami, se zdravotním postižením, se zdravotním znevýhodněním
- identifikační údaje.

Úpravy odpovídají oblastem, které nebyly v souladu s RVP ZV podle hodnocení České školní inspekce.

Z vlastního hodnocení školy byly v návaznosti na externí hodnocení nejčastěji upravovány oblasti:

- cíle vlastního hodnocení školy
- nástroje vlastního hodnocení školy

Nejčastěji v souladu podle ČŠI ale nebyla kritéria vlastního hodnocení. Kritéria vlastního hodnocení školy byla v návaznosti na externí hodnocení upravována u 18 % škol.

Průřezová témata – konkretizace námětů a činností nepatřila k oblastem upravovaným v návaznosti na externí hodnocení, ale v návaznosti na interní hodnocení byla upravena u 50 % škol.

Dlouhodobé projekty a mezinárodní spolupráci v návaznosti na externí hodnocení upravovalo pouze 10 % škol, přestože při hodnocení ČŠI nebylo v souladu 31,1 procent školních vzdělávacích programů.

4 Doporučení pro tvorbu a změny školního vzdělávacího programu

Tato kapitola slouží jako manuál pro ředitele škol při úpravách školních vzdělávacích programů.

První část je věnována tomu, jakou formou lze provést úpravy školních vzdělávacích programů a co by mělo úpravám předcházet.

Druhá část se zabývá úpravami jednotlivých oblastí školního vzdělávacího programu. Pozornost je věnována zejména těm částem ŠVP, které nebyly podle hodnocení ČŠI²⁵ v souladu s RVP ZV nejčastěji.

4.1 Možnosti úprav školního vzdělávacího programu

Úpravě školního vzdělávacího programu by měla předcházet důkladná analýza současných podmínek školy a jejich vyhodnocení. Pro analýzu současných podmínek lze využít data získaná z výročních zpráv o činnosti školy a ze zpráv o vlastním hodnocení školy. Pro objektivní a komplexní hodnocení je potřeba získat informace od všech účastníků vzdělávání, tedy učitelů, žáků, rodičů i zřizovatele. Učitelé by měli mít možnost vyjádřit se k materiálním podmínkám, klimatu školy, vzdělávání a hodnocení žáků, zaměření školy a dalšímu vzdělávání pedagogických pracovníků. Od rodičů škola zjistí, co od školy očekávají, co považují ve vzdělávání za důležité a jak si představují spolupráci se školou. Žáci mohou doplnit své představy o vzdělávání, zhodnotit, co je pro ně ve škole přínosné, popřípadě jaké by uvítali změny. Zřizovatel školy zhodnotí spolupráci se školou, vyjádří se k materiálním podmínkám, doplní svůj názor na zaměření školy. Nejčastěji používanými formami pro získávání těchto informací jsou dotazníky, rozhovory a pozorování.

Po vyhodnocení všech informací by měly být jasné oblasti školního vzdělávacího programu, které budou upravovány a jak velký rozsah budou konkrétní úpravy mít.

²⁵ *Inspekční hodnocení školních vzdělávacích programů : Tematická zpráva* [online]. č. j.: ČŠIG-2392/10-G21. Praha : září 2010 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.csicr.cz/cz/85322-inspekni-hodnoceni-skolnich-vzdelavacich-programu>>.

Na rozsahu úprav potom závisí, zda bude stávající školní vzdělávací program upraven dodatkem nebo bude vydán školní vzdělávací program nový.

Dodatkem školního vzdělávacího programu je vhodné provádět pouze úpravy malého rozsahu. Dodatek i nový školní vzdělávací program musí být projednán a schválen pedagogickou radou, vyjadřuje se k nim školská rada.

U každé změny školního vzdělávacího programu je potřeba dokládat, zda pro všechny žáky školy ve všech ročnících byly dodrženy podmínky stanovené RVP ZV. Pokud dojde k úpravám školního vzdělávacího programu v průběhu vzdělávání žáka, musí absolvovat minimální povinné časové dotace vzdělávacích obsahů, splnit všechny povinné výstupy a všechna průřezová témata.

4.2 Upravované oblasti

4.2.1 Údaje o školním vzdělávacím programu a identifikační údaje

Z názvu školního vzdělávacího programu musí být jasné, že byl zpracován podle RVP ZV nebo že jde o školní vzdělávací program pro základní vzdělávání, zaměření školy a její charakteristika mohou být součástí motivačního názvu. V nezkráceném tvaru musí být uvedeny název školy a zřizovatele. Adresa školy a zřizovatele se uvádí také úplná, včetně poštovního směrovacího čísla. Kontaktů je lepší uvést více, vhodné je zařadit adresu webových stránek školy.

První verze školního vzdělávacího programu a každá podstatná změna musí být evidovány, povinností je uvést datum, od kdy je změna platná. Dokument musí mít přiděleno a uvedeno číslo jednací, být podepsán ředitelem školy a opatřen razítkem školy. Školní vzdělávací program musí být zveřejněn na přístupném místě, nestačí například napsat, že je k nahlédnutí v ředitelně školy.

4.2.2 Charakteristika školy ve školním vzdělávacím programu

Při popisu charakteristiky školy je výchozím bodem analýza podmínek školy. Charakteristika školy by měla obsahovat nejenom současný stav, ale také popis toho, jakým způsobem chce škola své podmínky postupně měnit a přetvářet pro zkvalitnění

vzdělávání. Důležité jsou údaje o vybavení školy, protože jsou předpokladem pro realizaci školního vzdělávacího programu.

Do charakteristiky školy patří popis úplnosti a velikosti školy, vybavení školy, charakteristika pedagogického sboru, spolupráce s rodiči a jinými subjekty a mezinárodní spolupráce. Nutné je uvést dlouhodobé projekty školy, kam se řadí i projekty, které se pravidelně opakují. Výhodné je popsat i plánované formy spolupráce, se kterými škola počítá a které povedou k obohacení a zkvalitnění výuky.

4.2.3 Charakteristika školního vzdělávacího programu

Zaměření školy a výchovné a vzdělávací strategie patří mezi silné stránky školních vzdělávacích programů podle hodnocení ČŠI. V této oblasti ŠVP je popsáno, na co se škola chce zaměřit, jaké jsou její priority, jaká jsou specifika vzdělávání školy, co škola ve vzdělávání podporuje. Jaké používá metody, aktivity a formy práce při rozvíjení každé z klíčových kompetencí. Tyto výchovné a vzdělávací strategie jsou pak východiskem pro výchovné a vzdělávací strategie pro jednotlivé vyučovací předměty.

Problémem může být nabídka aktivit pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. V ŠVP je nutné zpracovat nabídku pro všechny kategorie žáků se SVP, tedy pro žáky mimořádně nadané, pro žáky se zdravotním postižením i se zdravotním znevýhodněním a pro žáky se sociálním znevýhodněním. Argumentem pro nezpracování není, že v současné době školu žádají takoví žáci nenavštěvují. Školní vzdělávací program popisuje připravenost školy tyto žáky vzdělávat, popisuje, jakým způsobem probíhá integrace žáků se SVP, a jaké podmínky jim vytváří.

Začlenění průřezových témat popisuje, jaká průřezová témata, jakou formou a v jakých ročnících jsou realizována. Všechna průřezová témata musí být zařazena na prvním i druhém stupni tak, aby žáci všemi průřezovými tématy prošli a do konce devátého ročníku byli seznámeni se všemi tematickými okruhy průřezových témat. Průřezová témata mohou být realizována samostatným předmětem, projektem nebo integrována do vzdělávacího obsahu vyučovaného předmětu. Škola by měla mít jasnou představu o realizaci tematických okruhů průřezových témat a nezařazovat je do učebních osnov pouze formálně. Náměty a činnosti jednotlivých průřezových

témat musí být konkretizovány, potřeba je uvést (nejlépe v tabulce) přehledné zařazení průřezových témat a jejich okruhů do příslušných ročníků a popsat formu jejich realizace (předmět, projekt, integrace).

4.2.4 Učební plán

Změna učebního plánu patří mezi podstatné změny, na změnu učebního plánu navazují ostatní části školního vzdělávacího programu, proto je vhodné tuto úpravu zpracovávat do nového školního vzdělávacího programu.

Učební plán vychází ze stanovení názvu předmětů a zařazení vzdělávacích obsahů vzdělávacích oborů a námětů a činností tematických okruhů průřezových témat vymezených v RVP ZV do předmětů. Určení časových dotací vychází z minimální časové dotace uvedené v RVP ZV. Tato časová dotace musí být využita v povinných vyučovacích předmětech a splňovat podmínky stanovené v poznámkách k rámcovému učebnímu plánu. ŠVP musí zohlednit aktualizaci RVP ZV upřesněnou v Opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy, kterým se mění RVP ZV²⁶, aby učební plány byly v souladu s poslední platnou verzí RVP ZV.

U volitelných předmětů je praktičtější neuvádět v učebním plánu konkrétní názvy. Nabízené volitelné předměty se mohou v průběhu let měnit, v ŠVP se proto uvedou jenom časové dotace závazné pro žáky a konkrétní seznam nabízených a realizovaných předmětů se pak uvádí pouze v příloze ŠVP.

Učební plán se zpracovává do tabulky s jasně odděleným prvním a druhým stupněm s vyznačením využití celé disponibilní časové dotace. Časové dotace určené pro realizaci vzdělávacích obsahů musí být zachovány i při jejich integraci. Celkový součet časových dotací v jednotlivých ročnících musí být v rozmezí minima a maxima, které udává školský zákon. Při úpravách učebních plánů musí být věnována pozornost celkové povinné časové dotaci pro první a druhý stupeň.

²⁶ *Www.msmt.cz* [online]. Dokument MŠMT čj. 15523/2007-22. 27.6.2007 [cit. 2011-05-29]. Opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy, kterým se mění Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/opatreni-ministryne-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-kterym-se-meni-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-2?highlightWords=opat%20%99en%20%AD+%20%8D.j.+15523%2F2007-22>>.

V poznámkách k učebnímu plánu je uvedeno vše, co nemusí být zřejmé z tabulky učebního plánu, například všechny přesuny vzdělávacích obsahů, vznik nových předmětů, důvody posílení z disponibilní časové dotace apod.

4.2.5 Učební osnovy

Učební osnovy obsahují především název, charakteristiku a vzdělávací obsah vyučovaného předmětu. Název předmětu by měl zohledňovat vzdělávací obsah, být srozumitelný pro žáky, rodiče i veřejnost.

Charakteristika vyučovacího předmětu je zpracována pro celé vyučovací období, popisuje podobu vyučovacího předmětu ve škole a jeho realizaci. Do charakteristiky předmětu je zařazeno, zda se výuka dělí na skupiny, zda dochází ke spojování žáků z různých ročníků a z jakého důvodu, jak a kde se předmět realizuje, v kterém ročníku, z jakých vzdělávacích obsahů je předmět utvořen a s jakou časovou dotací.

Na úrovni vyučovacího předmětu jsou zpracovány výchovné a vzdělávací strategie vycházející z výchovných a vzdělávacích strategií na úrovni školy. Ve výchovných a vzdělávacích strategiích jsou popsány postupy, metody a formy práce, které používají všichni učitelé předmětu k rozvíjení klíčových kompetencí žáků. Mohou být popsány pro každou klíčovou kompetenci zvlášť nebo společně pro více kompetencí.

Vzdělávací obsah vyučovaného předmětu je konkrétní rozpracování očekávaných výstupů a na ně navazujícího učiva do ročníků popř. delších časových úseků. Vymezeny musí být i vzdělávací obsahy volitelných vyučovacích předmětů.

Pokud se v rámci předmětů realizují průřezová témata, zařazují se tematické okruhy průřezových témat do vzdělávacích obsahů předmětu. Ve vzdělávacích obsazích předmětů musí být jasně stanoveno, jakým způsobem se daný tematický okruh průřezového tématu bude realizovat.

4.2.6 Pravidla pro hodnocení žáků

Hodnocení žáků by se mělo soustředit především na individuální pokroky každého z nich. Žáci jsou hodnoceni podle dosahování očekávaných výstupů a utváření klíčových kompetencí. Do hodnocení žáků patří i hodnocení chování. Pravidla pro

hodnocení žáků jsou určena pro všechny ročníky i předměty a jsou pro učitele závazná.

Školní vzdělávací program určuje způsoby hodnocení, které bude škola používat (klasifikace, slovní hodnocení, popř. kombinace klasifikace a slovního hodnocení).

Školní vzdělávací program stanoví i kritéria pro jednotlivé způsoby hodnocení, založená na výchovné a vzdělávací strategii školy a dosahovaných klíčových kompetencí.

Pravidla pro hodnocení žáků nesmí být v rozporu se školním řádem, který také obsahuje pravidla hodnocení výsledků vzdělávání žáků v souladu se školským zákonem.

4.2.7 Vlastní hodnocení školy

Struktura vlastního hodnocení školy musí být v souladu s vyhláškou č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy. Není vhodné přistupovat k vlastnímu hodnocení pouze formálně, tento přístup neumožní zjistit skutečné problémy, dále s nimi pracovat a umožnit tak jejich nápravu.

Škola si v souladu s vyhláškou stanoví oblasti, v nichž bude vlastní hodnocení provádět a vzhledem k vymezeným oblastem cíle, jichž chce dosáhnout. Cílů není potřeba mnoho, důležité je určit metody, jakými bude cílů dosaženo. Následně je třeba jasně stanovit kritéria vlastního hodnocení tak, aby bylo možné výsledek hodnocení přesně formulovat a posoudit míru dosažení cílů. Škola by si měla zpracovávat svá vlastní kritéria a pouze jako doplněk využívat externí nabídku firem jako je SCIO nebo Kalibro.

Nástroje vlastního hodnocení se určují podle stanovených cílů a kritérií. Mezi nejběžněji používané je možné zařadit řízené rozhovory, dotazníky, posouzení školní dokumentace, práce žáků.

Poslední částí vlastního hodnocení školy je časové rozvržení. Činnosti vlastního hodnocení jsou rozplánované do časových úseků, některé probíhají v průběhu celého školního roku, další například pravidelně na začátku roku, v pololetí a na konci roku.

5 Závěr

Východiskem pro bakalářskou práci byla aktuální situace v základních školách. Ve školním roce 2010/2011 bude ukončen první cyklus vzdělávání podle vlastních školních vzdělávacích programů na druhém stupni a o rok později na prvním stupni, přichází tak ideální čas pro komplexní hodnocení a následné úpravy školních vzdělávacích programů.

Hlavním cílem práce proto bylo zmapovat úpravy školních vzdělávacích programů základních škol. Tento cíl práce byl splněn, výzkumného šetření se zúčastnili ředitelé základních škol ze všech krajů České republiky, z úplných i malotřídních škol. Z výzkumného šetření vyplynulo, že kterým úpravám školního vzdělávacího programu dochází ve školách nejčastěji a zda jsou tyto úpravy prováděny na základě interního nebo externího hodnocení.

Pro praktické využití byly výsledky výzkumného šetření porovnány s výsledky hodnocení souladu školních vzdělávacích programů s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání Českou školní inspekcí, která v průběhu tří let provedla hodnocení ve více než třech tisících škol. Na základě tohoto porovnání bylo ověřeno tvrzení:

Úpravy školního vzdělávacího programu, které byly realizovány v návaznosti na externí hodnocení školy, odpovídají výsledkům hodnocení souladů školních vzdělávacích programů s Rámcovým vzdělávacím programem Českou školní inspekcí uvedenému v Tematické zprávě České školní inspekce ze září 2010²⁷.

Toto tvrzení bylo potvrzeno u oblastí zabezpečení výuky žáků se speciálními potřebami, se zdravotním postižením, se zdravotním znevýhodněním a identifikační údaje. Tyto dvě oblasti nejčastěji nebyly v souladu podle hodnocení České školní inspekce a podle výzkumného šetření byly ve školách také nejčastěji upravovány v návaznosti na externí hodnocení.

Pouze částečně se tvrzení potvrdilo u oblastí vlastní hodnocení školy, kde v souladu podle České školní inspekce nejčastěji nebyla kritéria vlastního hodnocení

²⁷ *Inspekční hodnocení školních vzdělávacích programů : Tematická zpráva* [online]. č. j.: ČŠIG-2392/10-G21. Praha : září 2010 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.csicr.cz/cz/85322-inspekni-hodnoceni-skolnich-vzdelavacich-programu>>.

školy, ve školách byly ale v návaznosti na externí hodnocení více upravovány oblasti cíle a nástroje vlastního hodnocení. Pokud by bylo vlastní hodnocení školy posuzováno komplexně, tvrzení by bylo potvrzeno také.

Tvrzení nebylo potvrzeno u oblasti Průřezová témata, zajímavé je, že tato část školního vzdělávacího programu patřila k oblastem s častými úpravami, ale ne v návaznosti na externí hodnocení, ale na hodnocení interní.

Tvrzení se nepotvrdilo u oblasti Dlouhodobé projekty a mezinárodní spolupráce. Přestože po hodnocení Českou školní inspekcí nebyla tato oblast v souladu u téměř jedné třetiny škol, v návaznosti na externí hodnocení ji upravilo pouze deset procent škol.

Součástí výzkumného šetření bylo i **zjištění názorů ředitelů škol na připravovanou novelu školského zákona**. Podle novely školského zákona budou vydávány obsahy vybraných vzdělávacích oblastí. V názorech ředitelů převážilo souhlasné stanovisko s tímto návrhem. **Nejčastěji se ředitelé přikláněli k názoru, že nebude problém s přechodem žáků mezi jednotlivými školami, polovina ředitelů uvítala i jasně dané rozdělení učiva a výstupů u předmětů.** Jenom necelá pětina dala přednost vlastnímu uspořádání učiva a výstupů.

Bakalářská práce nastínila základní myšlenky a strategie kurikulární reformy, ze které tvorba školních vzdělávacích programů vychází. Součástí předkládané práce je také seznámení ředitelů škol se základními právními předpisy a dokumenty, které se školních vzdělávacích programů týkají. Důraz je kladen na školský zákon, protože zejména podle něj se tvorba a úpravy školního vzdělávacího programu řídí. Prostor v teoretické části byl věnován i navrhované novele školského zákona, ve které dochází ke změně paragrafu týkajícího se školních vzdělávacích programů. Práce popisuje možnosti a způsoby interního hodnocení školy a také postup při externím hodnocení školy Českou školní inspekcí a na ně navazující úpravy školních vzdělávacích programů.

Na základě výsledků výzkumného šetření a jejich porovnání s hodnocením České školní inspekce byl zpracován návrh stručného manuálu pro ředitele základních škol, který obsahuje doporučení pro vlastní tvorbu a úpravy školních vzdělávacích programů vycházející ze zkušeností ostatních ředitelů škol a hodnocení České školní inspekce.

Vzhledem k tomu, že školní vzdělávací program není neměnný dokument, v mnohých školách jistě vznikne potřeba jeho úprav. Tato potřeba většinou navazuje na interní nebo externí hodnocení školy. Reálná je také situace, kdy se ředitelem školy stane pedagog, který nemá zkušenost s tvorbou celého školního vzdělávacího programu nebo s jeho komplexním hodnocením. Právě v těchto případech by měla předložená bakalářská práce sloužit k získání základní orientace v problematice možných úprav školního vzdělávacích programů.

Seznam použité literatury

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky [online]. 2005 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW:

<<http://www.msmt.cz/dokumenty/dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-ceske-republiky>>.

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR [online]. 2007 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/ministerstvo/dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-cr>>.

Doporučené učební osnovy předmětů ČJL, AJ a M pro základní školu [online]. 2011 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/03/Doporucene-ucebni-osnovy-predmetu-CJL-AJ-a-M-pro-zakladni-skolu.pdf>>.

Inspekční hodnocení školních vzdělávacích programů : *Tematická zpráva* [online]. č. j.: ČŠIG-2392/10-G21. Praha : září 2010 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.csicr.cz/cz/85322-inspekni-hodnoceni-skolnich-vzdelavacich-programu>>.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice : Bílá kniha. Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání – nakladatelství Tauris, 2001. 98 s. Dostupné z www: <<http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf>>. ISBN 80-211-0372-.

Návrh novely školského zákona [online]. 3.1.2011 [cit. 2011-05-14]. Hospodářská komora České republiky. Dostupné z WWW: <<http://www.komora.cz/pomahame-vasemu-podnikani/pripominkovani-legislativy-2/nove-materialy-k-pripominkam-1/nove-materialy-k-pripominkam/320-10-novela-skolskeho-zakona-t-3-1-2>>.

NUOV [online]. Praha : prosinec 2009 [cit. 2011-05-28].
[Http://www.nuov.cz/uploads/AE/publikace/AE0909.pdf](http://www.nuov.cz/uploads/AE/publikace/AE0909.pdf). Dostupné z WWW:
<<http://www.nuov.cz/uploads/AE/publikace/AE0909.pdf>>. ISSN 1804-1159.

Opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy, kterým se mění Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. *Www.msmt.cz* [online]. Dokument MŠMT čj. 15523/2007-22. 27.6.2007 [cit. 2011-05-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/opatreni-ministryne-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-kterym-se-meni-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-2?highlightWords=opat%C5%99en%C3%AD+%C4%8D.j.+15523%2F2007-22>>.

Přechod na školní vzdělávací programy v předškolním a základním vzdělávání : *Tematická zpráva* [online]. Čj.: ČŠI-1832/08-NIV. Praha : říjen 2008 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.csicr.cz/cz/85164-prechod-na-svp-v-predskolnim-a-zakladnim-vzdelani>>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2007). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2007. 126 s. [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>.

Vyhláška č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2005, 4, s. 64-67

Zákon ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2004, 190, s. 10262-10324

Ministr Dobeš: Osnovy neměly být a nebudou povinné!. In TISKOVÉ ZPRÁVY MŠMT [online]. 13. dubna 2011 [cit. 2011-05-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/pro-novinare/ministr-dobes-osnovy-nemely-byt-a-nebudou-povinne>>.

MŠMT [online]. 3. 3. 2011 [cit. 2011-05-15]. Učitelé základních škol dostali od ministerstva školství ukázkou doporučených osnov tří předmětů: češtiny, matematiky a angličtiny. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/ucitele-zakladnich-skol-dostali-od-ministerstva-skolstvi>>.

EDUIN [online]. 2011 [cit. 2011-05-15]. PETICE PEDAGOGŮ URČENÁ NAŠIM POLITIKŮM: VYZÝVÁME K ODMÍTNUTÍ NOVELY ŠKOLSKÉHO ZÁKONA – ŠKOLA NENÍ NA HRANÍ!. Dostupné z WWW: <<http://eduin.cz/titulka/petice-pedagogu-urcena-nasim-politikum-vyzyvame-k-odmitnuti-novely-skolskeho-zakona-skola-neni-na-hrani/>>.

Seznam použitých zkratek

MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
PISA	Programme for International Student Assessment
RVP	Rámcový vzdělávací program
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
SVP	Speciální vzdělávací potřeby
ŠVP	Školní vzdělávací program

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník pro ředitele a ředitelky základních škol

Příloha č. 2: Souhrn odpovědí na otázky dotazníku

Dotazník pro ředitele a ředitelky základních škol

První část

1. Škola je:

- a) pouze s ročníky prvního stupně
- b) úplná

2. Kraj:

- a) Jihočeský
- b) Jihomoravský
- c) Karlovarský
- d) Královéhradecký
- e) Liberecký
- f) Moravskoslezský
- g) Olomoucký
- h) Pardubický
- i) Plzeňský
- j) Praha
- k) Středočeský
- l) Ústecký
- m) Vysočina
- n) Zlínský

Druhá část - Návrh novely školského zákona v oblasti ŠVP

§ 5 návrhu novely školského zákona:

Školní vzdělávací program pro vzdělávání, pro nějž je podle § 3 odst. 2 vydán rámcový vzdělávací program, musí být v souladu s tímto rámcovým vzdělávacím programem; obsah vzdělávání může být ve školním vzdělávacím programu uspořádán do předmětů nebo jiných ucelených částí učiva (například modulů). Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání zpracovává škola v souladu s obsahem vybraných vzdělávacích oblastí, které vydá ministerstvo a zveřejní je způsobem umožňujícím dálkový přístup. ŠVP musí být podle návrhu tedy v souladu nejen s RVP, ale také s vydanými obsahy vzdělávacích oblastí.

S tímto návrhem souhlasím, pro školy bude přínosem protože:

- bude jasně dané, jak má být rozděleno učivo a výstupy u předmětů
- nebude problém s přechodem žáků mezi jednotlivými školami

S tímto návrhem nesouhlasím, protože:

- každá škola už má vytvořen svůj vlastní ŠVP, ve kterém si učivo a výstupy uspořádala sama podle svých potřeb

- je krokem zpět, vracíme se k osnovám a vytváření vlastního ŠVP nemělo smysl

Třetí část – Úpravy školního vzdělávacího programu

V této části dotazníku vyberte, jestli u jednotlivých oblastí Vašeho ŠVP došlo k úpravám, a pokud ano, zda v návaznosti na interní nebo externí hodnocení.

Do interního hodnocení školy patří například hodnocení školního vzdělávacího programu předmětovými komisemi, jednotlivými vyučujícími nebo vedením školy, do externího hodnocení školy hodnocení školy Českou školní inspekcí, externími firmami (Scio...), rodiči v rámci autoevaluačních šetření apod.

1. Úprava identifikačních údajů (zřizovatel, platnost ŠVP, číslo jednací)

ANO

- v návaznosti na interní hodnocení
- v návaznosti na externí hodnocení

NE

2. Popis úplnosti a velikosti školy, jejího vybavení

ANO

- v návaznosti na interní hodnocení
- v návaznosti na externí hodnocení

NE

3. Charakteristika pedagogického sboru

ANO

- v návaznosti na interní hodnocení
- v návaznosti na externí hodnocení

NE

4. Dlouhodobé projekty a mezinárodní spolupráce

ANO

- v návaznosti na interní hodnocení
- v návaznosti na externí hodnocení

NE

5. Spolupráce s rodiči a jinými subjekty

ANO

- v návaznosti na interní hodnocení
- v návaznosti na externí hodnocení

NE

6. Zabezpečení výuky žáků se speciálními potřebami, se zdravotním postižením, se zdravotním znevýhodněním

ANO

- v návaznosti na interní hodnocení
- v návaznosti na externí hodnocení

NE

7. Zabezpečení výuky žáků mimořádně nadaných

ANO

- v návaznosti na interní hodnocení
- v návaznosti na externí hodnocení

NE

8. Učební plán (časová dotace pro první stupeň)

ANO

- v návaznosti na interní hodnocení
- v návaznosti na externí hodnocení

NE

9. Učební plán (časová dotace pro druhý stupeň)

ANO

- v návaznosti na interní hodnocení
- v návaznosti na externí hodnocení

NE

10. Název a charakteristika předmětů

ANO

- v návaznosti na interní hodnocení
- v návaznosti na externí hodnocení

NE

11. Obsahové, časové a organizační vymezení

ANO

- v návaznosti na interní hodnocení
- v návaznosti na externí hodnocení

NE

12. Výchovné a vzdělávací strategie

ANO

- v návaznosti na interní hodnocení
- v návaznosti na externí hodnocení

NE

13. Vzdělávací obsahy předmětů

ANO

- v návaznosti na interní hodnocení
- v návaznosti na externí hodnocení

NE

14. Očekávané výstupy

ANO

- v návaznosti na interní hodnocení
- v návaznosti na externí hodnocení

NE

15. Průřezová témata - konkretizace námětů a činností

ANO

- v návaznosti na interní hodnocení
- v návaznosti na externí hodnocení

NE

16. Způsoby hodnocení žáků

ANO

- v návaznosti na interní hodnocení
- v návaznosti na externí hodnocení

NE

17. Kritéria hodnocení žáků

ANO

- v návaznosti na interní hodnocení
- v návaznosti na externí hodnocení

NE

18. Oblasti a cíle vlastního hodnocení školy

ANO

- v návaznosti na interní hodnocení
- v návaznosti na externí hodnocení

NE

19. Kritéria vlastního hodnocení školy

ANO

- v návaznosti na interní hodnocení
- v návaznosti na externí hodnocení

NE

20. Nástroje vlastního hodnocení školy

ANO

- v návaznosti na interní hodnocení
- v návaznosti na externí hodnocení

NE

21. Časové rozvržení vlastního hodnocení školy

ANO

- v návaznosti na interní hodnocení
- v návaznosti na externí hodnocení

NE

Příloha č. 2

Tabulka č. 1: první část dotazníku – informace o respondentech

Úplnost školy		
	počet odpovědí	odpovědi v %
škola s ročníky pouze prvního stupně	16	22%
úplná škola	56	78%

Tabulka č. 2: první část dotazníku – informace o respondentech

Kraj		
	počet odpovědí	odpovědi v %
Jihočeský	5	7%
Jihomoravský	5	7%
Karlovarský	5	7%
Královéhradecký	4	6%
Liberecký	6	8%
Moravskoslezský	5	7%
Olomoucký	3	4%
Pardubický	7	10%
Plzeňský	5	7%
Praha	9	13%
Středočeský	6	8%
Ústecký	3	4%
Vysočina	5	7%
Zlínský	4	6%

Tabulka č. 3: druhá část dotazníku – názory na navrhovanou novelu školského zákona

Respondenti měli možnost vybrat současně více odpovědí.

Souhlasí s navrhovanou novelou	odpovědi v %
- bude jasně dané, jak má být rozděleno učivo a výstupy u předmětů	50%
- nebude problém s přechodem žáků mezi jednotlivými školami	68%
Nesouhlasí s navrhovanou novelou	
- každá škola už má vytvořen svůj vlastní ŠVP, ve kterém si učivo a výstupy uspořádala sama podle svých potřeb	17%
- je krokem zpět, vracíme se k osnovám a vytváření vlastního ŠVP nemělo smysl	11%

Tabulka č. 4: třetí část dotazníku – upravované oblasti školního vzdělávacího programu v návaznosti na interní a externí hodnocení

	počet odpovědí	odpovědi v %
Úprava identifikačních údajů		
NE	36	50%
ANO - v návaznosti na interní hodnocení	20	28%
ANO - v návaznosti na externí hodnocení	16	22%
Popis úplnosti a velikosti školy, jejího vybavení		
NE	50	69%
ANO - v návaznosti na interní hodnocení	15	21%
ANO - v návaznosti na externí hodnocení	7	10%
Charakteristika pedagogického sboru		
NE	55	76%
ANO - v návaznosti na interní hodnocení	11	15%
ANO - v návaznosti na externí hodnocení	6	8%
Dlouhodobé projekty a mezinárodní spolupráce		
NE	54	75%
ANO - v návaznosti na interní hodnocení	11	15%
ANO - v návaznosti na externí hodnocení	7	10%

Spolupráce s rodiči a jinými subjekty		
NE	53	74%
ANO - v návaznosti na interní hodnocení	16	22%
ANO - v návaznosti na externí hodnocení	3	4%
Zabezpečení výuky žáků se speciálními potřebami, se zdravotním postižením, se zdravotním znevýhodněním		
NE	35	49%
ANO - v návaznosti na interní hodnocení	11	15%
ANO - v návaznosti na externí hodnocení	26	36%
Zabezpečení výuky žáků mimořádně nadaných		
NE	47	65%
ANO - v návaznosti na interní hodnocení	12	17%
ANO - v návaznosti na externí hodnocení	13	18%
Učební plán (časová dotace pro první stupeň)		
NE	58	81%
ANO - v návaznosti na interní hodnocení	7	10%
ANO - v návaznosti na externí hodnocení	7	10%
Učební plán (časová dotace pro druhý stupeň)		
NE	46	82%
ANO - v návaznosti na interní hodnocení	6	11%
ANO - v návaznosti na externí hodnocení	4	7%
Název a charakteristika předmětů		
NE	47	65%
ANO - v návaznosti na interní hodnocení	16	22%
ANO - v návaznosti na externí hodnocení	9	13%
Obsahové, časové a organizační vymezení		
NE	35	49%
ANO - v návaznosti na interní hodnocení	31	43%
ANO - v návaznosti na externí hodnocení	6	8%

Výchovné a vzdělávací strategie		
NE	40	56%
ANO - v návaznosti na interní hodnocení	25	35%
ANO - v návaznosti na externí hodnocení	7	10%
Vzdělávací obsahy předmětů		
NE	32	44%
ANO - v návaznosti na interní hodnocení	40	56%
ANO - v návaznosti na externí hodnocení	0	0%
Očekávané výstupy		
NE	28	39%
ANO - v návaznosti na interní hodnocení	31	43%
ANO - v návaznosti na externí hodnocení	13	18%
Průřezová témata - konkretizace námětů a činností		
NE	23	32%
ANO - v návaznosti na interní hodnocení	36	50%
ANO - v návaznosti na externí hodnocení	13	18%
Způsoby hodnocení žáků		
NE	52	72%
ANO - v návaznosti na interní hodnocení	12	17%
ANO - v návaznosti na externí hodnocení	8	11%
Kritéria hodnocení žáků		
NE	48	67%
ANO - v návaznosti na interní hodnocení	12	17%
ANO - v návaznosti na externí hodnocení	12	17%
Oblasti a cíle vlastního hodnocení školy		
NE	40	56%
ANO - v návaznosti na interní hodnocení	17	24%
ANO - v návaznosti na externí hodnocení	15	21%

Kritéria vlastního hodnocení školy		
NE	38	53%
ANO - v návaznosti na interní hodnocení	21	29%
ANO - v návaznosti na externí hodnocení	13	18%
Nástroje vlastního hodnocení školy		
NE	39	54%
ANO - v návaznosti na interní hodnocení	19	26%
ANO - v návaznosti na externí hodnocení	14	19%
Časové rozvržení vlastního hodnocení školy		
NE	49	68%
ANO - v návaznosti na interní hodnocení	11	15%
ANO - v návaznosti na externí hodnocení	12	17%